

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COM. GĂGEȘTI, JUD. VASLUI

Nr. **200**

Lectorelui, salute! Despre fascinația cifrei 200

Prof. univ. dr. **Vlad CODREA**

Nu putem nega atracția aniversărilor, fie ele personale ori de oricare alt fel. Anul acesta spre pildă, avem satisfacția de a trăi aniversarea Centenarului Marii Uniri de la Alba Iulia, sărbătoare a tuturor Românilor, oriunde s-ar afla (...și care poate ar fi meritat abordări mai elaborate și mai pline de trăire pe parcursul întregului an, estompate însă de măruntele, abjectele, sulfuroasele gălcevi din fruntea nației, ce au alterat mai fiecare zi a anului centenar). De aceea am plasat în titlu formula de început a scrierilor ardelenesi de sfârșit de secol nouăsprezece/început de secol douăzeci, pentru a reînvia măcar oarecând savoarea acelei epoci de profunde mutații înspre bine, acel *l'air du temps* care vizibil, nu va fi lesne de recompus în ambianța vremurilor de acum.

Atunci când sunt personale, la tinerețe aniversările ne bucură pentru pretextul lor de a socializa cu cei apropiați vârstei, iar mai apoi când anii trec dobândesc și alte semnificații, poate pentru simplul palmareș al anilor viețuiți (adeseori auzim ca preambul al unui dialog, dinspre cei aflați la o reală ori doar pretinsă senectute: știți ce vârstă am eu?, pur și simplu ca laudă pentru personala supraviețuire...). Dacă este să privim spre aniversările instituționale din ultima vreme, putem și aici lua aminte la o puzderie de astfel de evenimente, unele aflate însă departe de vreă cifră rotundă...

- continuare în pagina 3 -

Un râu, o revistă, istorie, cultură...

Dan RAVARU

Valea Elanului, inima ținutului istoric al Fălciului, întrupează, în mic, istoria dramatică a Țării de Jos a Moldovei. Pârâiele care seacă vara, devenind promontorii pline de comori arheologice, petece de stepă alternând cu cu păduri pe terenuri de nepătruns, toate au fost populate, din străvechime, de români, dar și de alte neamuri ce și-au lăsat amprenta trecerii lor prin vremuri. Și, drept o caracteristică a dureroaselor pasagii prin timp, menționăm ritmicitatea cruntă a unor invazii dinspre partea Moldovei devenită Bugeacul tătarăsc.

Locuitorii de aici au dăinuit, însă, cu dârzenie și nu s-au mărginit la simpla supraviețuire. Dacă valorile materiale pe care le creau au fost, de multe ori, supuse distrugerii de către cotropitori, cele de ordin spiritual se vor perpetua prin reprezentanți de excepție, personalități de rang național și internațional.

- continuare în pagina 5 -

Simpozion la Găgești, august 2016

Un râu, o revistă, istorie, cultură...

- urmare din pagina 1 -

O parte din echipa redacțională, Marin Rotaru și Cristian Onel, la inaugurarea muzeului din Găgești

Luptători viteji, ajunși căpitani de oaste, apoi domnitori, sau călugări care vor tinde spre scaune episcopale, atât de numeroși în această zonă, cor ridica, din rândurile lor, două neamuri cu reprezentanți ce au marcat momente cruciale din istoria și cultura noastră: Cuza și Cantemir.

În mod firesc, aceste tradiții glorioase s-au perpetuat prin fiii celor de pe Valea Elanului, care s-au remarcat în continuare, ilustrând, din punct de vedere cultural, alte zone din țară.

Avenit timpul unei revigorări a cunoașterii elementelor de cultură locală și al valorificării lor. Persecuții politice mai vechi și mai noi l-au readus în ținutul Elanului pe unul dintre fiii acestuia, Ghenuță Coman, arheolog valoros încă din studenție, apoi profesor în mediul rural fiindcă văzuse altfel social-democrația. Mai mulți țărani s-au apropiat de el, s-au împărtășit din harul său și, când a venit timpul, au întemeiat revista „Elanul”, un rol determinant având învățătorul Marin Rotaru.

Nicolae Iorga a susținut, pe bună dreptate, că nu vom avea o devărată istorie a României până nu vom reconstitui istoria fiecărui sat, a fiecărei comune, a fiecărui județ, adică până nu ne vom preocupa, la modul cel mai serios, de istoria locală.

Este tocmai ceea ce și-a propus și a realizat revista „Elanul” – afară de studiile de istorie locală vom întâlni recenzii literare, prezentarea unor personalități, geografie, profiluri psihologice, folclor, artă populară etc..

Toate urările de bine grupului redacțional în acest moment de tribut. Mulțumiri, totodată, Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale care, din partea Consiliului Județean Vaslui, sprijină revista financiar și nu numai.

Gânduri la număr aniversar

Arcadie M. BODALE

De 20 de ani, Asociația Culturală «Academia Rurală Elanul» din Giurcani, comuna Găgești, județul Vaslui reușește să editeze în fiecare lună fermecătoarea revistă culturală Elanul. Prin multă muncă, pasiune și perseverență, redactorii Marin Rotaru și Cristian Onel i-au asigurat apariții ritmice și un conținut interdisciplinar de calitate, în care predomină articolele de istorie și cele de etnologie, dar fără a lipsi lucrări din domeniul științelor naturale sau creațiile literare. Valoarea științifică a materialelor este remarcabilă și reflectă preocupările autorilor. După știința noastră, este singura publicație de acest tip din țară care apare în mediul rural, având un conținut și o ritmicitate de apariție la care redactorii celor mai multe dintre revistele culturale din spațiul românesc nu îndrăznesc nici măcar să spere. Importanța ei este cu atât mai mare cu cât se numără printre cele dintâi reviste de profil din România care pot fi descărcate din mediul virtual și citite on-line. Acest lucru completează în mod remarcabil tirajul revistei și faptul că difuzarea publicațiilor în bibliotecile din țară a devenit, în contextul economic post-decembrișt, tot mai anevoioasă. Ca atare, cititorii interesați de istoria și cultura națională, în general, și de trecutul județului Vaslui, în special, au acces liber și rapid la un conținut extrem de incitant. De altfel, revista este o punte de legătură între dascăli, cercetători, muzeografi, arhiviști și publicul însetat de cunoaștere. Ca atare, revista Elanul a devenit un adevărat forum cultural, dobândind un loc particular în peisajul publicistic românesc. Ca atare, profităm de ocazia apariției acestui număr aniversar pentru a transmite mulțumirile și felicitările noastre comitetului de redacție, autorilor și, nu în ultimul rând, cititorilor pentru ținuta actuală a revistei.

Lectorelui, salute!

Despre fascinația cifrei 200

- urmare din pagina 1 -

Avem mai nou aniversări(!) de nouăzeci, nouăzeci și cinci de ani și tot așa, vădit născute cu forcepsul, doar în ideea de a da satisfacție unor vremelnici conducători de instituții – nu de puține ori cu apucături de satrapi locali !- , care cred că prin baterea vreunei medalii ori inscripționarea unei plachete aniversare vor rămâne cumva și dâșii, în istoria locului...

Astăzi însă scriu aceste rânduri dintr-un cu totul alt considerent: revista Elanul, aniversează 200 (două sute) de apariții! Așadar, cifră cu adevărat rotundă și nu un pretext precum dintre cele de mai sus. Bun prilej pentru a privi retrospectiv și a gândi la cum a trecut timpul, cu ori fără folos...Parcă mai ieri aniversam apariția numărului o sută! Amploarea cifrei care ne fascinează pe noi, cei fideli revistei, spune multe. În peisajul publicisticii românești, apariții de reviste au mai fost - și nu neapărat puține -, însă pentru multe dintre ele "viața" editorială s-a dovedit efemeră, unele sucombând după doar câteva apariții. Două sute de apariții mensuale reflectă însă statornicie, susținută în această longevitate a ei de o motivare și perseverență de lung parcurs ale celor care s-au aflat în fruntea deciziilor privitoare la revistă (să dăm Cezarului ce este al Cezarului și să îl amintim aici pe fondatorul revistei, Marin Rotaru din Giurcani, dar și pe continuatorul actual *de facto*, bărlădeanul Cristian Onel) și ale întregului bord editorial (a nu fi uitați, etern esențialii sponsori!). Ce ne-a unit pe toți cei amintiți în această ascendent? Înainte de orice, dorința de a demonstra că se poate, că o revistă avându-și rădăcinile într-o academie rurală poate dobândi suflu și substanță, că poate crește permanent. Ceea ce a primat a fost calitatea materialelor apărute în paginile revistei. La acest capitol nu au fost făcute concesii: esențial a fost ca informațiile din revistă să fie de corecte, în spiritul adevărului, verificate științific acolo unde o asemenea abordare a fost necesară, să fie proaspete și de interes pentru marele public din județ și nu numai. Poate că uneori s-a dorit ca numărului paginilor să fi fost mai mare, însă nu quantumul a primat neapărat, ci ceea ce am amintit - dorința de calitate. Revista a fost focalizată pe noutăți sosite din varii domenii. De departe, istoria (în acest cuvânt eu, ca și profan al domeniului îmi permit libertatea de a nu diferenția arheologia de istorie) și-a avut "partea leului", și a fost firesc să fie așa dacă este să judecăm preocupările celor doi părtași la cele într-ale scrisului mai sus amintiți, care au colaborat congruent o bună perioadă, avându-l alături și pe un non-arheolog (dar cu câtă agerime în a reperă pe teren artefacte rămase din negura timpului!), Laurențiu Ursachi. Să îi adăugăm pe Dan Ravaru, Laurențiu Chiriac ori Gheorghe Clapa

și primordialitatea direcției arătate nu mai are nevoie de explicații. Științele naturii, cu precădere geologia și paleontologia, și-au aflat de asemeni locul cuvenit atunci când descoperiri petrecute pe teritoriul vasluian s-au convenit a fi scoase în evidență, aduse în atenția marelui public. La acest capitol, de data aceasta ca profesionist, doresc a sublinia – a câta oară... – potențialul excepțional pe care teluricul vasluian îl oferă celor care vor să îl deslușească, și care seduși de acest aspect revin pe teren parcă sub impulsul unui destin anteic. Și mă mai gândesc unde s-ar fi putut el afla în materie de rezultate, dacă nu ar fi fost agresat de detestabile turbulențe prin instituția bărlădeană care păstorește cercetarea în zonă, dar care mai nou obstrucționează cu o cerbicie demnă de o cauză mai bună, cercetările.

Nu în ultim rând mă mai gândesc la încercările literare, atâtea câte au apărut între paginile revistei, la autori precum cel care acum nu mai este printre noi, Onel Neculai, aflat în multe dintre scrierile sale sub semnul unui *éternel départ* care în cele din urma iată, s-a petrecut...

Ce nu a cultivat vreodată Elanul? Gâlceva mărunță de joasă factură, dispute duse spre suburban, abordări mustind de partizanat. Nici nu va avea, iar dacă cineva așteaptă ceva de acest gen în viitor, va avea o profundă decepție. Nu minimalizăm valoarea disputelor științifice ori literare, însă ele trebuie să își găsească cuvenitele limite academice. Altminteri, descalifică pe cei aflați în disputa de idei.

Însumând aceste direcții, reiese că revista gândită a fi cum numele arată, pe șerpuitoarea vale a Elanului, s-a înfiripat ca vector de cunoaștere pentru inimă, minte și literatură pentru toți cei interesați, cu precădere vasluieni, dar și din întreaga Moldovă și chiar de dincolo de ea. Sperăm cu toții noi cei implicați, să fi ajuns acolo unde ne-o doream la acest număr două sute, adică pe un palier de calitate onorant pentru acei care au gândit-o și pus-o în operă, și care să îi satisfacă pe cititori. Care va fi viitorul? Să sperăm că vom apuca să mai jalonăm alte sute de apariții, în aceeași notă de exigență și bune practici. Probabil că în anii care vin, ponderea în materie de influență a revistei în spațiul virtual va crește, fiindcă această cale este mai ofertantă în posibilități care în anii trecuți constituiau mai degrabă opreliști (spre pildă, tipărirea imaginilor color, care asprea prețul de cost), revista urmând totodată a deveni larg accesibilă unui număr mai mare de cititori, de ce nu îndeosebi din segmentul tânăr de vârstă. Închei într-o notă optimistă, pe care întotdeauna am îndreptat-o spre revistă, urându-i și în continuare: *exce/sior!*

ADEVĂR ȘI SPERANȚĂ LA CEASUL DE GALĂ AL REVISTEI "ELANUL" – NR. 200

Prof. dr. Laurențiu CHIRIAC

În atmosfera dominată de multe ori de neputință și compromis a culturii județului Vaslui, revista "ELANUL" apare ca un exemplu de voință și tenacitate, de neîntreruptă continuitate din partea redacției, constituind un adevărat succes. Performanța acestei reviste poate fi privită și în contextul luptei pentru supraviețuire în peisajul culturii scrise din acest areal județean, căci apariția altor reviste de gen au introdus-o în malaxorul competitivității, din care a ieșit demnă și rezistă în continuare. De ce?! Pentru că revista "ELANUL" a știut să stea de veghe la tumultul cultural-istoric al satelor și orașelor județului și la gura de curcubeu a gândului frumos. Creșterea numărului de cititori, ca urmare a diversificării problemelor abordate, dincolo de arealul vasluian, a permis transformarea acestei reviste într-un stindard al culturii și istoriei naționale. Un rol fundamental, la acest ceas aniversar, l-a avut și-al are, dl. învățător Marin Rotaru din Giurcani, care a pus piatra de temelie a revistei și Academiei Rurale „Elanul”,

Din acest punct de vedere, odată cu nr. 200 al revistei "ELANUL" putem vorbi de întruparea în scris a trecutului glorios al plaiurilor județului Vaslui și a personalităților a căror nume emană și acum impulsul de recunoștință al neamului din care se trag. Această interesantă revistă de cultură a Asociației Culturale "Academia Rurală ELANUL" din Giurcani (com. Găgești, jud. Vaslui) s-a diversificat permanent, a crescut în profunzime și s-a impus în opinia publică ca o revistă ce a urcat definitiv dincolo de suspiciunea concurenței și - grație dinamismului autodepășirii elanului redactorului ei adjunct - prof. dr. CRISTIAN ONEL din Bârlad - a făcut autoritatea în epocă. Studiile, articolele și recenziile sale au impresionat ca simbol și rezonanță pentru întreaga viață a comunităților locale din trecut. În ea s-au înfiripat nu numai ample studii despre tradițiile, obiceiurile și datinile străbunilor noștri, dar și inedite articole despre vechimea oamenilor și a locurilor, despre epocile istorice care și-au croit drum prin destinul acestora. Nu în ultimul rând, arheologia, historia, cultura, arta, literatura, educația, etnografia, genealogia etc. au fost extrem de bine reflectate în paginile acestei generoase reviste, satisfăcând eterna aspirație a cititorilor ei spre cunoașterea și valorizarea ființei românești.

Întrucât cuvântul este darul suprem al lui Dumnezeu pentru om, slovele din această revistă au avut darul de a inspira sfințenia din oameni și le-a îmbogățit mintea și sufletul cu acest interesant *sacerdoțiu liric al satului vasluian*, cu *literale crescute printre miresmele pământului*. Toți cei care au semnat în cuprinsul revistei "ELANUL" au făcut-o cu *patimă și credință în forța scrisului și a adevărului acestuia*, cu *vehemență polemică și chiar cu duh intransigent*. Astfel, *efortul scriitoricesc* investit de acești semnatari a avut capacitatea de a

transmite celorlalte ființe cititoare - prin vivacitatea ideilor lor - un *mesaj revelator* care să treacă dincolo de efemeritatea intrinsecă a vieții, sanctificând prin unicitatea frumuseții scrisului lor percepția nobilă a umanității din noi.

În atari condiții, vârsta dinstinsei publicații "ELANUL" ne apare doar ca un teanc de călătorii culturale în trecutul și prezentul neamului nostru și care s-au îngrămădit de-a lungul anilor într-o veritabilă devălmășie a sufletului românesc, fiecă inițiativă a redactorilor și colaboratorilor ei fiind dulcele dor de toate pentru oamenii locului și pentru Pământul lor natal - pe care cititorii l-au putut străbate cu pașii inimii și datorită articolelor și studiilor apărute în această prestigioasă revistă. De altfel, creațiile de factură istoriografică, literară, etnografică și cultural-artistică pe care revista le-a găzduit în cele **200 de numere** ale sale constituie șapte fidele a unor omeni de spirit și valoare, cu o dulce zăbavă a inimii lor către noima culturală și creația publicistică autentică, ca un dat al Dumnezeiescului din ei!

Cu un tumult cultural-istoric deosebit, revista "ELANUL" se mândrește și astăzi cu faima spiritului oamenilor locului din județul Vaslui și cu sfințele comori ale unor adevărați patrioți, dintre care cei mai de seamă au fost cercetătorii trecutului. Frumusețea și spiritualitatea ei au dus la actuala emulație de valori cultural-istorice deosebite, concretizate prin multitudinea de **voci distincte** ale prezentului - trecute prin ciurul lecțiilor de istorie, cât și prin realizarea unor activități științifice și cultural-artistice profund mișcătoare. Cu această vitalitate și credință a trecutului, ea a rezistat timp de **200 de numere!** De fapt, marele merit al revistei "ELANUL" este nu numai acela că "scormonește" în labirintul trecutului, analizează cotidianul și țintește spre orizontul viitorului, ci și acela că salvează de la uitare opere și destine, le relansează la bursa interesului zilei, iar memoria culturală a zonelor rurale și urbane din județul Vaslui este intens valorificată, reușind astfel reîntoarcerea sufletului locuitorilor din județul Vaslui la valorile de altădată ale neamului românesc.

Într-o perioadă de căutări ale identității culturale, redactorii coordonatori - înv. MARIN ROTARU și prof. dr. CRISTIAN ONEL, alături de redactorii corespondenți și de alți colaboratori ai revistei "ELANUL" și-au asumat rolul de verigă de legătură între săraci și bogați, între culți și inculți, între țărani și orașeni, îmbogățindu-le viața

tuturora acestora cu noi cunoștințe și informații despre trecutul și prezentul lor, trezindu-le interesul și nevoia de a se studia și de a se înțelege mai bine. Astăzi ar trebui să conștientizăm că acești truditori ai scrisului au avut menirea de a lumina spiritualicește o lume care încă încearcă să se definească. A fost nevoie de câteva decenii pentru ca aceste visuri să se realizeze. Oricum, revista "ELANUL" se constituie astăzi într-un for științific al scrisului care valorifică pe deplin moștenirea culturală și științifică a județului Vaslui. În același timp, trebuie spus faptul că niciunde vrednicia și măreția inimii acestor cărturari ai locului nu pot fi mai nimerit prețuite, nici unui loc nu poate a-i urma o mai adevărată strălucire a gândurilor lor decât în paginile acestei reviste.

În concluzie, ceasul de gală al Revistei "ELANUL" va fi sărbătorit așa cum se cuvine, căci această tribună a istoriei merită și i se cuvine să se hrănească din realizările maeștrilor și discipolilor săi. Acest forum de cultură și de istorie va rămâne tot timpul o realizare ambițioasă, pentru că a cerut mai mereu o cantitate enormă de viață și de noblețe încorporată în sufletele puternice ale editorilor săi. Fără activitatea ei, județului Vaslui nu i s-ar fi recunoscut atât de clar aura sa cultural-istorică! Revista "ELANUL" a coagulat în timp ideile și plăcutele năzuințe ale cărturarilor ei, legând destine ale tribunilor

și iubitorilor de istorie, dar - mai ales - autentificând efervescenta viață științifică și culturală din județul Vaslui. În fond, generații întregi de redactori și colaboratori ai săi au lucrat la zidirea acestor fundamente, contribuind la cristalizarea unui spirit al locului și la afirmarea unor personalități culturale locale și naționale, fapt pentru care oricând ea își merită lauda și cinstirea noastră, a contemporanilor.

Așadar, revista "ELANUL" constituie un depozitar al memoriei locurilor și al unei istorii etnografice și spirituale a neamului românesc. Tocmai de aceea, ea va avea un destin colosal, cuprinzător și integrativ în efortul de revigorare culturală românească, fiind susținătoare frenetică a valorilor autentice, slujind spiritul național. De fapt, revista "ELANUL" și-a ancorat demult creațiile sale în zona spiritului și a înălțimilor culturale ale județului Vaslui. Freamătul grațios al acestor creații e o suavă descătușare de lumină hărăzită, revărsată imagistic într-o estetică a trăirilor sufletești, dar și o simfonie a plăcutelor clipe intense trăite în acest sanctuar al luminii speranței și al adevărului istoric. Cu siguranță, gândurile și imploziile de neliniști ale celor care scriu și vor mai scrie în paginile acestei publicații o vor duce mai departe în spiralele timpului și înspre văzduhurile spiritului uman!

LA MULȚI ANI revistei "ELANUL" și slujitorilor ei!

„ELANUL”, REVISTA UNEI GENERAȚII

Dr. Liviu ȚĂRANU

După înghețul din anii '80, după descătușarea publicistică din anii de după revoluția sau „evenimentele” din decembrie 1989, a urmat un timp al decantărilor. Apoi spre anul 2000 a început un al doilea val al publicațiilor destinate gustului fin, căutătorilor de istorie, artă sau literatură. Puține au rezistat însă revoluției internetului dar și degringoladei din sistemul de distribuție a presei din România post-decembristă. Au dispărut reviste mari, cu tradiție sau fără, cu public pretențios și chiar loial, cu tiraje mari...

Au rămas puține reviste de cultură în România după 2010. Cauzele sunt numeroase, și nu doar internetul este responsabil pentru noua realitate. Din păcate revistele tipărite de largă circulație pot fi numărate pe degetele de la o singură mână. Singurele care mai fac diferența sunt cele tipărite în plan local și care au un public compact și constant. Între aceste reviste, de mare impact pentru comunitățile intelectuale locale dar și pentru ramificațiile acestora din țară, revista „Elanul” are o siluetă aparte, un parfum deosebit.

Am fost între cei care au publicat și, totodată, au savurat articolele din „Elanul”. Revista are deja o istorie a ei, după 20 de ani de existență, ajungând la longevivul 200 de numere apărute, fără sincope.

Pentru cine cunoaște piața publicistică din România, cu greutățile ei adesea insurmontabile, o asemenea performanță este de admirat! Iar peste aceasta ceea ce trebuie să subliniem e calitatea revistei, reflectată în materialele publicate: articole de istorie veche, medievală, modernă sau recentă; eseuri despre personalități ale culturii noastre; proză și poezie valoroasă. Sunt între cei care și-au exprimat satisfacția când am putut vedea, în revistă, studii de istorie publicate cu note de final, respectând toate normele academice. Așadar pe lângă calitate, acribia este un alt aspect demn de laudă pentru revista „Elanul”.

Desigur toate acestea nu ar fi avut loc dacă în spatele revistei nu ar fi existat o mână de oameni dedicați, intelectuali fini, cu perspectivă și simț critic. În frunte cu dnii Marin Rotaru și Cristian Onel, un mănunchi de redactori corespondenți, între care enumerăm profesori de mare calibrul precum dl. Vlad Codrea (Univ. „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca) și Ștefan Olteanu (București), istorici, muzeografi, cercetători sau literați ca Dan Ravaru, Laurențiu Ursachi, Laurențiu Chiriac, Serghei Coloșenco, Arcadie M. Bodale, cu toții au contribuit la editarea unei reviste de înalt nivel intelectual, atât de folositoare publicului cititor.

La cele 200 de numere, la ceas aniversar, îi felicit pe acești oameni sufletiști, dedicați misiunii lor intelectuale. La mulți ani „Elanul”!

200 de numere

dr. Sorin LANGU

Unul din marile romane ale copilăriei și ale adolescenței noastre a fost "După douăzeci de ani". Eroii noștri, muschetarii, revin după două decenii cu și mai curaj, maturitate, perseverență, înțelepciune, și deși nu rezolvă toate conflictele lumii înlătură o parte a vălului de mister de pe ea. La fel este și Elanul, după 200 de numere este și mai matur, și mai curajos, și mai generos și mai înțelept.

Izvorât din entuziasmul unei mâni de iubitori de adevăr- Asociația Culturală "Academia Rurală Elanul"- revista cuprinde studii, articole, note, recenzii de o mare bogăție informațională, de o impresionantă acuratețe științifică, care fac legătura între diferite domenii, jonglând cu timpul și spațiul.

Partea cea mai important aparține, cum se și cuvine, acestui spațiu care a dat mereu oameni excepționali. Spicuim, cu totul la întâmplare, articole și studii diverse de la istorie la gastronomie, de la etnografie la paleontologie: *Județul Vaslui în descrierile călătorilor străini* de Dan Ravaru, *Cercetări istorice în nord-vestul județului Vaslui* de Dan Ravaru, *Situl arheologic Armășeni „Muncel”, comuna Bunești-Averești, jud. Vaslui* de Vicu Merlan, *Câteva documente privitoare la slujitorii ținutului Tutova* de A.Bodale, *Lohan „Camping”, comuna Tătărăni, jud. Vaslui* de Vicu Merlan, *Două documente inedite privitoare la târgul Puiești* de A.Bodale, *Primarii județelor Vaslui și Tutova în anul 1922* de C.Teodoru, *Aspecte de gastronomie în nord-vestul județului Vaslui* de D.Ravaru, *Istorie, tradiție, cultură pe Valea Prutului* de T.Pracsiu, *„Teribilul animal” de la Gherghești: un deinother de talie mare din Miocenul superior* de V.Codrea, L.Ursachi, *Obiceiuri de iarnă* de D.Ravaru, *Târgul Răducăneni – de la începuturi până în perioada interbelică* de Vicu Merlan, *Monografia comunei Văleni sau Cronica unei istorii de 600 de ani* de Valeriu Lupu, *Istoria teritoriului Movila lui Burcel, prin mărturii scrise* de D.Ravaru, *Generalul Ioan Rășcanu – personalitate marcantă a orașului Vaslui* de N.Ionescu, *Istoria Bârladului* de Gh.Clapa.

Preocupările literare nu au lipsit nici ele: *Vasile Alecsandri – valorificatorul folclorului românesc* de Alexandru Cocetov, *„Stare de Eminescu” la Vaslui* de L.Chiriac, *Etnografie și folclor în nord-vestul județului Vaslui* de Dan Ravaru, *O carte uriașă – Caietele Tristan Tzara* de M.Coloșenco, *Petru Botezatu – poetul sudului Basarabiei* de Al.Cocetov, *Scriitorul Val Andreescu se află în prima linie a prozatorilor români de astăzi* de Gh.Clapa, *Istoria*

ieroglifică. Modernitatea capodoperei cantemiriene de M.Coloșenco, *„Luceafărul” de Eminescu și „Demonul” de Lermontov* de Al.Cocetov, *Cobra, o carte, ultima scrisă la Alberta-Edmonton-Canada de bărlădeanul Constantin Clisu* de I.Oprea, *„Surorile”. Cântec-poveste, un poem ontic de Nicolae Labiș* de M.Coloșenco, *Ecoul morții lui Eminescu* de Valeriu Lupu, *Paul Zarifopol și luciditatea esteticii* de M.Coloșenco, *Medicul și scriitorul Vasile Voiculescu în primul război mondial* de Valeriu Lupu, *Eminescu și Dobrogea, la 1878* de Th.Codreanu, *Ideea unității de neam și țară în viziunea eminesciană* de Valeriu Lupu.

Istoria românilor a cuprins o mare parte a preocupărilor revistei, cu studii diverse de la obștea sătească medievală la Gheorghiu Dej: *„Jertfa Brâncovenilor”* de L.Lefter și Ana Maria Rață, *Brâncoveanu oglindit în filatelie* de C.Danieliuc, *România în ultimul deceniu comunist. Scrisori din anii '80* de L.Țăranu, *Despre soția și urmașii lui Aron Vodă zis „Tiranul”, domn al Țării Moldovei* de Iulian Sânzianul, *La 50 de ani de la moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej* de L.Țăranu, *Ștefan, Ștefan, domn cel mare*, de D.Ravaru, *Studiu asupra premiselor și pretextului războiului Crimeii (1853-1856)* de V. Sprâncenatu, *Scurtă privire asupra chestiunii emigrării evreilor din România comunistă și reflectarea ei în dosarele Securității* de L.Țăranu, *Dimitrie Cantemir – 342* de D.Ravaru, *Trei documente de la mijlocul secolului al XIX-lea privind rânduiala îngropării morților* de A.Bodale, *Deținuți politici din regiunea Galați executați în timpul regimului Gh. Gheorghiu-Dej* de S.Langu, *Nicolae Iorga și lupta sa pentru realizarea Marii Uniri din 1918* de L.Chiriac, *Vaslui – 1475, cea mai mare victorie românească* de D.Ravaru, *Amfore romane și autohtone descoperite în așezarea de la Buda (jud. Vrancea)* de Șt.Honcu și L.Munteanu, *Mareșalul Ion Antonescu și relațiile economice româno-germane. Aserve sau colaborare?* de F.Banu, *De la comunitatea sătească teritorială la constituirea satelor medievale românești din secolul al XIV-lea* de Șt.Olteanu.

Evident că marile evenimente, cum ar fi Primul Război Mondial beneficiază de ample pagini și

perspective: *Izbucnirea primului război mondial și neutralitatea României* de V.Sprâncenatu, *Politica antirusă a lui P.P.Carp* de V.Sprâncenatu, *Câteva „impresiuni și păreri personale” din vremea ocupației Bucureștiului în jurnalul semnat de Vasile Th. Cancicov (1916-1918)* de L.Țăranu, *Franța și situația politicostrategică a României în 1915-1916* de V.Sprâncenatu, *Consiliul de Coroană din 14 august 1916* de S.Langu, *Medicina vasluiană în timpul primului război mondial* de Valeriu Lupu, *Despre o scrisoare a prințului George Valentin Bibescu din timpul Războiului cel Mare* de M.Proca, *Structuri mentale și cotidiane în Bârladul Marelui Război: cabarete, demimondene și spionaj* de M.Proca, *România și idolii ei în Primul Război Mondial* de Valeriu Lupu.

Viața religioasă este la fel de bine reprezentată în paginile revistei: *Vechea biserică de lemn „Sf. Gheorghe” din Laza* de L.Chiriac, *Ierarhi de seamă ai Episcopiei Hușilor* de N.Ionescu, *Biserica „Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul” și curțile domnești – repere importante ale orașului Vaslui* de N.Ionescu, *Școli și patroni spirituali* de T.Pracsiu, *Organizarea ecleziastică în fostul ținut al tutovei și atribuțiile juridice ale clericilor (secolul al xvii-lea)* de L.Chiriac, *Sfânta Mare Muceniță Chiriachi – Protectoarea Episcopiei Hușilor* de N.Ionescu, *Viața spirituală în orașul Vaslui până la Marea Unire din 1918* de N.Ionescu.

Istoria școlii apare în studii ca: *O jumătate de veac în slujba unei școli viticole centenare și a podgoriei Huși, milenare de M.Tălmăciu, M.Istrate, C.Tică, Învățământul vasluian în anii regimului communist (1945-1989)* de N.Ionescu.

Nu în ultimul rând studiile de numismatică sunt și ele prezente: *Încercări de instituire a primelor decorații românești în timpul domniei lui Al. I. Cuza* de M.Bolum, *Descoperiri monetare inedite sau mai puțin cunoscute de pe teritoriul Moldovei* de L.Munteanu, E.Boțan, E.Apostu, *Realități politice și conexiuni numismatice în sudul Moldovei în sec. VIII-X* de S. Langu, *Scurtă notă despre câteva monede otomane de S.Langu și C.Onel*, *Circulația monetară în Transilvania de Nord după instaurarea Dictatului de la Viena (1940-1944)* de M.Bolum, *Introducere în studiul jetoanelor* de M.Bolum.

După cum se vede diversitatea este regula la Elanul. Iar a doua "regulă" este interdisciplinaritatea, dublată de o curiozitate rară: manuscrise, arhive, cercetări arheologice etc., toate sunt topite de entuziasmul de la Elanul.

În încheiere, multă sănătate celor ce scriu la Elanul, celor ce citesc Elanul, și să ne auzim/vedem la 500 de numere.

P.S.: Bicentenerul Elanul în an de centenar al României!

ELANUL LA BICENTENAR

De câțiva ani, prin bunăvoința colegului și prietenului Sorin Langu, am privilegiul de a citi, periodic, revista Asociației Culturale „Academia Culturală Elanul” din Satul Giurcani, Comuna Găgești, Județul Vaslui, revistă lunară de cultură și educație patriotică. Am constatat, cu satisfacție nedisimulată, că *Elanul* este o revistă de suprafață în peisajul revuistic national, cu o tematică bogată și diversificată, abordând probleme de istorie, literatură, artă, obiceiuri, tradiții și viață spirituală, într-o manieră profesionistă, științifică, coerentă, printr-un limbaj fluent, cald, accesibil. Spații semnificative sunt acordate pentru punerea în valoare a personalităților vasluiene: recenzii de carte, note de lectură, semnale editoriale, portrete-omagi, cronici de spectacole etc.

La bicentenerul numărului de apariții, toată lauda pentru inițiativa, truda și cutezanța celor care, de la primul număr, i-au acordat *Elanului* încredere, prosepțime și valoare intelectuală, dovadă concludentă a spiritului creativ românesc. Felicitări și viață lungă *Elanului*! De asemenea, se cuvine evidențiat și apreciat sprijinul acordat de Consiliul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui pentru dăinuirea acestui demers publicistic.

Prof. Gh. NAZARE,
Director al revistei „Școala gălățeană”

Fondată: 1998
Anul XII

ELANUL

Nr. 100
Iunie
2010

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL” ȘI ȘCOALA „MIHAI IOAN BOTEZ” DIN GIURCANI, COM. GĂGEȘTI, JUD. VASLUI

La Mulți Ani, dragă revistă!

Ion N. OPREA

De abia terminasem studiile gimnaziale și intrasem elev la Liceul „Cobăneanu” din Bârlad, când am tăbăcit prima dată la ușa unei redacții – ziarul „Părinte Tutoveanu”.

Mai târziu, prin 1954, după ce îmi făcusem o anumită cunoștință la ziarul de armă „Clasul Păntel”, „Astrărea patriei” sau „Clasul Armatei”, însăși redactor la ziarul regional „Steagul roșu” Bârlad. Iar de aici, gazetarilor s-a înțeles de mine, ca și eu de dinăsu, până după decembrie 1959, inclusiv azi.

Acum, la maturitate deplină, după ce am trecut pe la „Monitorul” de Iași, „Ziarul de Iași”, „Flacăra Iașului”, „Obiectiv”, păstrează o colaborare specială cu revista de zonă interesată meu profesional: „Elanul” de la Giurcani.

„Vestea bună” de la Rădăuțeni, „Obiectiv” de la Chirocși, „Lohanul” de la Huși, „Academia Bărlăbeană”, „Pagini medicale bărlădene”, „Săcăleț” – Focșani, „Lucărețul” de la Botoșani, „Crai Nou” Suceava etc.

Dintre acestea, revista „Elanul”, chiar zălăta acestora, împlinște 100 de numere – o vârstă a deplină maturități, într-o țară care i-am dorit-o veșnică.

- continuare în p.2 -

100

Revista „Elanul” - 100

Prof. dr. N. IONESCU

Luna iunie, cunoscută și sub numele de cireșar, ne duce cu gândul la numărul 100 al revistei Elanul, fondată în 1998, acum 12 ani, editată de Asociația Culturală „Academia Rurală Elanul” și de Școala „Mihai Botez” din satul Giurcani, comuna Găgești, județul Vaslui, așa cum este menționat și pe prima pagină a publicației.

- continuare în p.2 -

Centenarianul:
iunie 2010

Mircea COLOȘENCO

La o sută de numere prin care Elanul își sărbătorește cu elan apariția centenarului, se merită a-i aduce fondatorului/directorului revistei și Societății pe care o produce un act de mulțumire și recunoștință și colaboratorilor și lectorilor.

Personalitatea fondatorului (restitutor, arheolog și în primul rând, artist și cavalerul și glăstășii înmăscat) se confundă cu cea a periodicului pe cât de „jurnal” pe atât de amplu, îmbrățișând un câmp larg de acoperire, pentru a strange producții corespunzătoare.

Dintre un hidronim, Elanul s-a impus, prin Marin Rotaru și colegii din echipa redacțională, prin înțelegerea cu spirit critic și deconstrucționist a lucrurilor cuprinse în paginile periodicului (sprijiniți generos de dispoziții culturale voluntare, spre creșterea lor), a transpus numele în renume: revista impunându-se ca un sportiv spiritual al zonei, cu ritm mai precis alor ipoteze similare din țară, de sărăcie.

La Giurcani... academie... revistă...? Pare prea mult, prea original!

Dar acesta este adevărul.
Felicitări și la mulți ani!

Cezar Ionescu și Dan Ravaru, Vetrigoala, 8 Iulie 2007

Elanul – 200, punte culturală între tradiționalism și modernism

Vicu MERLAN

Primul contact cultural cu editorii revistei *Elanul* l-am avut la Biblioteca Municipală Huși, când am primit un exemplar al revistei, acum peste 15 an în urmă. Am fost impresionat de multitudinea informațiilor istorice și culturale. Revista, prin specificul ei istoriografic și arheologic, reprezintă un reper cultural important în partea de est a Moldovei. Fondată de înv. Marin Rotaru din Giurcani, în anul 1998, revista se pretează ca un jalon important al istoriei locale și zonale, ca o *amprentă* a unui grup inimos de colaboratori.

Pe ansamblu, revista *Elanul* promovează tradiția autentică, elemente de continuitate și statornicie, evenimentele istorice ce s-au succedat sau desfășurat atât în zona Bazinului Elanului, cât și în alte locuri din țară.

Editorii revistei, fiind arheologi, profesori de istorie, cercetători, oameni de litere, și-au expus pe larg conceptele, ideile și realizările, atât din periegezele de teren, din săpăturile arheologice, cât și din culegerea de date cu caracter etnografic și de folclor, dar și prin prezentarea acestora în cadrul unor simpozioane culturale în localități rurale, manifestări de suflet, active, cu rol formator în istoria locală și națională. Pe lângă aceste contribuții, un rol vădit se întrezărește și-n alte domenii precum: paleontologie, geografie, filozofie, literatură etc.

Revistă de cultură, *Elanul*, este editată de Asociația Culturală *Academia Rurală Elanul* din Giurcani, face cinste nu numai localității în care se plămădește revista, ci întregii țări. Revista este difuzată la colaboratorii din întreaga țară, chiar și peste hotare.

Redactorul șef, care este și *sufletul* revistei, înv. Marin Rotaru, a urmărit să-i dea continuitate și trăinicie, indiferent prin ce crize existențiale a trecut revista. Drept dovadă stau cei 20 de ani de activitate neîntreruptă, prin cele 200 de numere apărute. Bagajul informațional cultural-istoric, divers, inepuizabil, face din revistă o adevărată *enciclopedie*, o *carte* care face cinste promotorilor săi.

De-a lungul timpului un stâlp de rezistență a revistei l-a constituit prof. dr. Cristian Onel, în calitate de redactor-șef adjunct.

În timp s-au cristalizat și legăturile cu mulți cercetători din varii domenii, ce s-au constituit în adevărați redactori corespondenți: prof. univ. dr. Vlad Codrea, de la Univ. *Babeș Bolyai* din Cluj, prof. univ. dr. Ștefan Olteanu din București, asist. Univ. dr. Bogdan Rățoi, de la Univ. *A. I. Cuza*, Iași. Pe aceeași listă se adaugă și colaboratorii din județul Vaslui:

prof. Dan Ravaru, prof. Corneliu Bichineț, Serghei Coloșenco, dr. Laurențiu Ursachi, dr. Laurențiu Chiriac, prof. Costin Clit, prof. dr. ing. Avram Tudosie, prof. dr. D.V. Marin, prof. dr. Vicu Merlan ș.a. De asemenea din alte județe: jurn. Ion N. Oprea, dr. Sorin Langu, Mircea Coleșenco, dr. Arcadie M. Bodale ș.a. Toate edițiile ce apar, număr de număr, sunt frumos coregrafiate de către Bogdan Artene.

Revista *Elanul* promovează și conservă valorile autentice tradiționale românești, identitatea de neam și cultură, naționalismul pur și religios românesc.

Un rol esențial în susținerea fizică a revistei îl acordă *Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui*.

Revista apare și în format electronic, astfel încât să poată fi citită și de românii aflați pe toate continentele Pământului.

La aniversarea celor două decenii de existență, dar și la împlinirea numărului 200, urăm editorilor și colaboratorilor revistei *Elanul LA MULȚI ANI!*, trăinicie și continuitate, în fața valului de derădăcinare culturală și națională, curent susținut de *oportuniștii* neamului românesc.

Participanți la prima activitate a Asociației Culturale „Academia Rurală Elanul“, 17.05.2003 - Giurcani

IDENTITATEA ETNO-FOLCLORICĂ A ROMÂNILOR DIN SERBIA

Prof. dr. Janeta IUGA

Originea obiceiurilor

În satele din Serbia de Răsărit oamenii își normează existența prin performarea riturilor, a obiceiurilor care s-au transmis din generație în generație prin prisma oralității și a tradiției. Acestea sunt legi nescrise, care au rezistat în timp și care au asigurat ordinea morală și socială în comunitățile rurale. Aceste legi nescrise ce au în vedere modul de a se purta, de a se îmbrăca, de a se manifesta și de a conviețui într-o manieră comună unei comunități omenești poartă denumirea de obicei. Conform *Dicționarului explicativ al limbii române* este definit drept o „deprindere individuală câștigată prin repetarea frecventă a aceleiași acțiuni; fel particular de a se purta sau de a face ceva “sau” deprindere consacrată, (...) rânduială, uz, comune unui popor”.

Urmărind aspectele teoretice la studiul obiceiurilor lui Ernest Bernea, Otilia Hedeșan ne accentuează ideea că sferile de înțeles a celor doi termeni “obicei” și “datină” se suprapun aproape în totalitate în limba română. După Ernest Bernea “obicei înseamnă în primul rând deprindere, deprindere colectivă, act repetat cu scopul de a conserva și organiza viața socială”. (Ernest Bernea, 1998:706) Rămânând în acest univers conceptual și etnologul Ioan Viorel Boldureanu, într-una dintre lucrările sale, susține aspectele sesizate anterior, reținând faptul că obiceiul este “o datină în actu, adică o datină (pusă) în acțiune, făcută să fie activă” (Ioan Viorel Boldureanu, 2006:46) datina fiind o formă și o realitate de factură tradițională. Potrivit afirmației lui Mihai Pop obiceiurile sunt “mărci plasate între secvențele succesive ale vieții cotidiene dincolo de cotidian, pentru a-i sublinia diferitele etape, pentru a-i da ritmul necesar unei trăiri în dinamism propriu”. (ibidem)

Obiceiurile s-au impus în viața comunității rurale prin repetabilitatea lor, întrucât obiceiul este un fapt îndelung repetat, ca act tradițional și social, care dă viață și actualizează datinile, în sensul nevoii de întreținere a vieții sociale. Obiceiul ca realitate culturală și socială este un fenomen de deprindere colectivă bazat pe reguli tradiționale de comportare, și organizând viața în acte ceremoniale și rituale”. Acesta este văzut ca limbaj cultural ce conține în structura sa ritualuri și ceremonialuri, fiecare obicei devenind un act de comunicare, un mesaj care presupune descifrarea unui cod. Prin descifrarea

acestui cod, obiceiul, prin actualizare, își menține o funcție fundamentală – cea de limbaj complex, prin care ni se relevă înțelesurile vieții. „Obiceiurile românești, aparținătoare inițiativelor umane cu finalitate și sens întemeiant păstrează, indiferent de coordonatele structurale pe care le ființează, un nedesimțit caracter ritualic [...], ritualul fiind cea dintâi formulă a unei concepții coerente și generale asupra lumii”, iar „[...] ritualul care celebrează cultural aspecte ale întemeierii existenței omului devine un important mit cosmogonic cu valoare de model arhetipal”. (ibidem)

În lucrarea intitulată *Cultură tradițională orală*, etnologul și folcloristul Ioan Viorel Boldureanu propune o „clasificare generală a obiceiurilor tradiționale” (Ioan Viorel Boldureanu, 2006:49), astfel încât avem în vedere:

1. Obiceiuri calendaristice;
2. Obiceiurile vieții de familie;
3. Obiceiuri ocazionale.

Obiceiurile tradiționale fac parte din sfera mai largă a tradiționalismului, având rolul de a ordona și regla viața comunităților. Așadar, putem spune că acestea au atât o funcție morală, cât și o funcție juridică. Funcția morală se află în relație cu ceea ce numim ethos, stabilind în cadrul comunității ceea ce e bine și ceea ce e rău „cristalizând actele și faptele premise comunitare, în contrast cu interdicțiile abolite”, (Vasile Tudor Crețu, 1980:35) iar prin funcția juridică, obiceiurile normau viața de zi cu zi, având rolul „de a subordona toate inițiativele codului de valori validate comunitar”. (ibidem)

Ele au apărut din protoistorie și s-au menținut de-a lungul întregii istorii a societății umane ca fapte de cultură menite să dea o cadență logică vieții omului, să-i modeleze comportamentul și să marcheze momentele importante ale trecerii individului prin lume.

Obiceiurile tradiționale sunt performate în culturile folclorice și se caracterizează prin repetabilitate și obligativitate, constituind „adevărate discursuri ale umanului asupra naturalului.” (ibidem)

Din structura obiceiurilor fac parte: *paradigmele mentale, prototipia mitică și actanțialitatea ritualică*. (Vasile Tudor Crețu, 1980:39)

Cercetarea științifică a obiceiurilor nu trebuie să se rezume doar la descrierea faptelor de cultură, ci trebuie să urmărească o organizare și o

sistematizare a informațiilor culese. Apoi se impune analiză a faptelor de cultură identificate și integrarea lor într-o tipologie. Analiza aceasta trebuie să aibă în vedere o abordare comparativă cu alte modele și interpretarea întregului sistem de semne și coduri cu care se operează. Interpretând semnele se ajunge la o cunoaștere a sensului, ceea ce reprezintă partea cea mai importată a cercetării acestora. (Mihai Pop, 1999:20-21)

Identitatea etno-folclorică a românilor din estul Serbiei

Identitatea etno-folclorică a românilor din estul Serbiei este dată de conservarea unor tradiții și obiceiuri ce fac parte din sfera culturii tradiționale orale. Aceștia au o viață spirituală bogată, a cărei specificitate este determinată de rezistența rădăcinilor precreștine la schimbările societății din ultimii ani. Această marcă identitară a românilor din Serbia de Răsărit și-a perpetuat existența și datorită influenței limitate a bisericii, care nu și-a făcut simțită prezența astfel încât să tulbure mentalul rural tradițional al comunității respective.

Obiceiurile, care încă mai au impact asupra relațiilor stabilite la nivelul comunității și care îndeplinesc o funcție de normare a comportamentului omului tradițional, sunt cele marchează trecerea de la o etapă la alta a vieții: nașterea, nunta și înmormântarea.

Obiceiurile legate de naștere cuprind o serie de practici care au rolul de a-l ajuta pe nou-născut să se integreze în neam și în comunitate, dar și pentru a i se asigura un destin fast. Fecunditatea constituie, în mentalul rural, o caracteristică esențială, care asigură echilibrul și mersul firesc al comunității tradiționale. Astfel, încă din timpul ceremonialului nupțial sunt performate o serie de acțiuni care au drept scop stimularea fecundității.

În regiunea cuprinsă între Timoc și Morava, soacra este cea care se îngrijește îndeaproape de cea intrată în noua structură pentru a-i asigura urmași, și prin aceasta a da continuitate neamului în care a fost acceptată. Soacra participă și la ritualul de stimulare a fecundității, dacă nora sa nu dă semne de fertilitate. Un astfel de ritual presupune trecerea femeii sterile printr-o „crăcană”. Înainte de a realiza această acțiune magică, femeia avea grijă să poarte cu ea o serie de obiecte care îi asigurau un transfer magic de fertilitate. Am putea spune că este vorba de principiul contagiunii cu un măr, un ou și busuioc. Mărul și oul trebuiau purtate în sân, iar busuiocul la brâu. În momentul trecerii, femeia avea fața orientată spre Răsărit. Trecerea prin acest copac cu două tulpini, crescut dintr-o rădăcină, se făcea de la stânga la dreapta, în prezența soacrei.

Pentru stimularea fecundității femeii sterile i se mai dădeau flori, care aveau rolul și de a influența sexul copilului. Dacă voia fată, femeia mânca flori roșii, iar dacă voia băiat – flori albastre. De asemenea, se mai credea că dacă femeia concepea copilul sub un corn, va da naștere unui copil sănătos-tun.

Dacă aceste practici nu dădeau rezultatele așteptate, se mergea la vrăjitoarele satului, deoarece exista credința că se abătuse asupra femeii un blestem, se aruncase asupra ei o vrajă care să-i aducă răul.

Existau și cazuri în care femeile doreau să stopeze nașterile: „un etnolog a auzât că-n Craina muierile știu vreo iarbă care o pun unde trebe de să nu rămână greoanie, că părinții o mărită cu vreun slut, cu vreun cinăr, da ea, la muiare în sânge să aibă bărbat zdravăn, de să facă copii puternici, de să poată să lucre”. (Ionelia Toarcă, 2012: 132) Această practică era păstrată în mare taină de către femei: „Ama e secret, nima, nu spu muierile, și eu după 10 ani am întrăbat, a găsât, mi-a spus muierea ce iarbă. Și aia să ă arăt: să știți că nu e nici o filozofie, că lumea nu s-a lovit cu filozofia, numa cu viața, ea să rade rădăcina și o pune unde trebe, 7-8 până la 10 ceasuri, și nu rămâne greoanie. Am auzât și de la veterinari că iarba aia poate să facă contracție în matriță și poate să lapege, măi lesne să fiace vaca ori oaia. Este cicoarea. Așa muiare bătrână din Zlot mi-a spus că alții n-au știut. La noi aia a făcut, sârbii, țarnogorții, țaganii și acuma fac. Mie îmi spune copilu, că copilu al mic e muzicant.” (Ionelia Toarcă, 2012:132)

La românii din estul Serbiei, obiceiurile de naștere cuprind o serie de secvențe rituale menite să asigure echilibrul ontologic al nou-născutului: nașterea propriu-zisă, ursitorile, tăiatul moțului, ridicatul la grindă etc.

În legătură cu locul nașterii dr. Slobodan Zecevic afirma că „Există o serie de obiceiuri privind actul în sine al nașterii: noul-născut trebuie încă de la naștere să fie pus în contact cu pământul care îi dă forța vitală; sunt urmele culturii preistorice ale Mamei Pământ. Cităm în continuare măsurile de precauție împotriva demonilor la care sunt supuși atât mama cât și fătul pe durata unei anumite perioade: actul băii rituale, folosirea unor amulete sau a altor măsuri de protejare. Ciclul se termină prin obiceiuri ce însoțesc copilul până la inițierea lui – introducere în cercul adulților”. (Zecevic Slobodan, 1970:43-44)

Practicile rituale care preced nașterea, în estul Serbiei, au rolul de a ușura durerile facerii, dar și pentru a îmbuna entitățile superioare în vederea oferirii unui copil sănătos noului neam. În această regiune femeia gravidă este numită „greoanie” sau „încărcată”. Această perioadă este străbătută de o serie de interdicții ce au drept scop protejarea

copilului de forțele malefice. Spre exemplu, femeia „încărcată” nu are voie să fure vreun fruct, căci există credința că noul născut a ieși pătat, nu are voie să lovească un câine sau o pisică, căci va ieși copilul păros, nu are voie să pună lemne pe foc cu vârful înainte, căci se va naște copilul în poziție nefirească. Remediul, în cazul în care femeia gravidă încalcă o astfel de interdicție, rămâne matricea germinativă primară –Pământul, femeia „greoanie” punând mâna pe pământ transmite răul acestuia.

În ceea ce privește locul nașterii, româncele din estul Serbiei nașteau acasă, pe pământ sau din picioare: „moașa era la naștere: când s-a făcut copilul, mai întâni în casă muierele: soacra fetei și muma ei dacă e, dacă nu, vreo muiere a ajutat să facă copil, din picioare. Nu șezută, numa stârcită. Așa a făcut româncele copiii”. (informator P.F., 65 ani, sat Osnicea apud Ionelia Toarcă, 2012:133)

Nașterea era asistată fie de soacră, fie de soacră. Pentru a-i ușura nașterea, acestea o legau pe femeia „încărcată” deasupra stomacului cu o țesătură pe care o prindeau la spate. O altă practică de ușurare a nașterii consta în turnarea unui ou rece pe pieptul femeii pentru a provoca contracția mușchilor și pentru a determina o presiune mai mare asupra pântecului.

După naștere are loc tăierea buricului cu o seceră sau cu un cuțit, ori loit cu restul de la boi: „moașa a tăiat buricu. Măi întâni răstău, la jug, ce să pune să bagăla lacăt și seacera ori săcurea. Ma pe seacere măi mult, să pune buricu pe seacere și s-a dat cu răstău, așa l-a tăiat”. (Ionelia Toarcă, 2012:134)

Pe lângă ritualurile legate de naștere, ritualul nupțial ocupă, de asemenea, un loc important în viața comunităților tradiționale de români din Serbia de Răsărit, având la bază o serie de etape rituale desfășurate după normele transmise din generație în generație, dominate fiind de o mentalitate de tip tradițional. Astfel, secvențele care alcătuiesc ceremonialul nupțial sunt: vorba, peșitul, gostăia (logodna) și nunta.

„Vorba” este prima secvență a ceremonialului nupțial. După ce părinții tinerilor s-au înțeles și au vorbit prin intermediul prietenilor sau al rudelor: „atuncea tremete vreo familie, reun neam, și el vine, și străgă la vracniță, la poartă, și spune de ce-a venit, acu dacă tata meu și muma mea vreau, ei îl primesc”. (Ionelia Toarcă, 2012:146)

„Împețania” se ține duminică. Băiatul mergând la fată împreună cu părinții săi, îi duce în dar un colac. Înainte de amiază, băiatul îi prinde fetei în păr, pe partea dreaptă, flori și o bucată de pânză albă pe care erau cusute „parale”, bani de argint. Acest procedeu se numește „dat bani”, iar ornamentul „chită”. Ca semn al împeștitului, fata poartă această

chită până la gostăie. Astfel că la petreceri cei prezenți își vor da seama, prin renunțarea la „muoț” și înlocuirea lui cu respectiva chită, că fata a trecut la o altă etapă ontologică.

„Gostăia” se face cu o săptămână înainte de nuntă, într-o zi de duminică. Aceasta se ține la casa fetei de măritat, iar părinții fetei suportă toate cheltuielile. La gostăie participă rudele din partea fetei și a băiatului, frații și suzorile ambilor părinți, nașii, mușele cu familiile lor, prietenii apropiați și cel care va fi cavalier de onoare.

La gostăie nu se aduc daruri. Dacă se aduc daruri înseamnă că nunta nu se mai ține, rămânând tinerii doar cu această secvență ceremonială. Familia fetei pregătește masa de gostăie: pâine de mălai, varză fiartă cu carne de oaie, ciorbă și friptură.

Concluzionând, putem spune că aceste obiceiuri îi conferă omului o anumită identitate din punct de vedere spiritual, făcând posibilă comunicarea cu ceea ce numim supranatural. Acesta se referă la modul în care se comportă omul de la sat în mod concret, în relație cu divinitatea. „Orice religie presupune așadar existența, pe de o parte, a unor relații între oameni și zei, relații asociate uneori cu anumite tehnici (mortificare, yoga, meditație, post) sau cu anumite instituții (monahismul, șamanismul), și, pe de altă parte, a unor relații între zei și oameni într-un cadru ritual. Riturile trebuie considerate ca un ansamblu de conduite și de acte repetitive și codificate, adesea solemne, de ordin verbal, gestual și postural, cu o încărcătură simbolică, întemeiată pe credința în capacitatea de a acționa a unor ființe sau puteri sacre, cu care omul încearcă să comunice în scopul obținerii unui efect anume”. (Gennep, 1999:257)

Bibliografie:

- Berciu-Draghicescu, Adina, *Românii din Balcani. Cultură și spiritualitate*, București, Ed. Globus, 1996.
- Bernea, Ernest, *Moartea și înmormântarea în Gorjul de nord*, București, Ed. Cartea românească, 1998
- Boldureanu, Ioan Viorel, *Cultură tradițională orală. Teme, concepte categorii*, Timișoara, Ed. Marineasa, 2006
- Crețu, Vasile Tudor, *Ethosul folcloric – sistem deschis*, Timișoara, Editura Facla, 1980
- Gennep, Arnold van, *Rituri de trecere*, traducere de Lucia Berdan și Nora Vasilescu, Iași, Ed. Polirom, 1999
- Slobodan, Zecevic, *Negotinska Krajna, Etnografski muzej*, Beograd, 1970
- Toarcă, Ionelia, *Comunitatea românească din estul Serbiei. Studiu geografic*, Colecția IEH, lucrare apărută sub egida Institutului „Eudoxiu Hurmuzachi” pentru Români de Pretutindeni, București, Ed. Semne, 2012.
- Vâlsan, G., *Românii din Serbia*, București, Buletinul Societății Regale de Geografie, 1927.
- Vlăduțiu, Ion, *Etnografia românească, istoric: Cultura materială. Obiceiuri*, București, Ed. Științifică, 1973.
- Zbucea, Gheorghe, *O istorie a românilor din Peninsula Balcanică*, secolul XVIII-XX, București, Ed. Biblioteca Bucureștilor, 1999.

Emil Cioran și comunismul românesc

Liviu ȚĂRANU

Instalat, fără drept de apel, în galeria marilor esești și filosofi ai secolului XX, Emil Cioran a fost un gânditor aparte, preocupat în scrierile sale, îndeosebi, de problema morții și a suferinței, de alienarea omului modern, de sensul tragic al istoriei, sfârșitul civilizației și peste toate de obsesia absolutului. Toate aceste l-au impus ca pe un autor original, apreciat în lumea literară dar și în rândul intelectualității europene.

Cu certitudine însă că nu modul original de abordare al acestor teme ale filosofiei universale l-au adus pe Emil Cioran în atenția Securității. Nu. Ce a declanșat interesul acestei instituții represive au fost biografia, atitudinea și legăturile filosofului cu exilul românesc din Franța. Să le luăm pe rând.

Născut la 8 aprilie 1911, la Rășinari, Sibiu, Emil Cioran era fiul unui protopop ortodox, mama sa fiind dintr-o familie de funcționari ardeleni. După studiile liceale absolvite la Sibiu, intră la Universitatea București, unde studiază filozofia. În anul 1933 cu ajutorul unei burse oferite de statul român, își continuă studiile de filozofie la Berlin unde intră în contact cu cele mai influente figuri ale filozofiei germane. Aici scrie și acele rânduri, care mai târziu, îi vor fi aprig imputate: „Când vorbesc de Germania nu pot fi decât liric. Nu există cultură care să se fi remarcat prin atâtea realizări, printr-o multiplicitate atât de bogată și complexă, printr-o vanitate debordantă și infinit de nuanțată [...] Am fi fost incomparabil mai departe dacă în loc să stăm la umbra Franței, am fi stat la umbra Germaniei”.

Din anul următor, 1934, începe să publice asiduu cărțile care îi vor aduce recunoașterea în mediul intelectual românesc: *Pe culmile disperării*, (carte premiată și foarte apreciată în epocă), *Cartea amăgirilor* (1935), *Schimbarea la față a României* (1936), *Lacrimi și sfîinți* (1937).

În 1936 revine în țară și ocupă pentru scurt timp postul de profesor de filozofie la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. Apoi, în 1937, pleacă la Paris cu o bursă a Institutului Francez din București, pentru ca în anul 1940 să fie numit consilier cultural la Legația României de la Vichy, unde a funcționat până la sfârșitul războiului. Rechemat în țară, a refuzat să vină. Începând cu 1945 a intrat în cercul intelectualilor români din exil, făcând parte din comitetul de redacție al revistei „România independentă”, fiind și membru al „Asociației ziariștilor români din exil”. În revista amintită, în articolul *Profilul interior al căpitanului* îl amintea pe fostul șef al legionarilor ca pe „un gospodar instalat în absolut”: „Căpitanul a dat românului un rost, înainte de el românul era numai român, adică un material uman alcătuit din ațipiri și umilinți”.

La scurtă vreme, s-a retras din toate organizațiile exilului, fiind convins, după cum avea să afirme ulterior, că față de emigrația românească „măcinată de frecșuri,

certuri meschine”, trebuia să se mențină la distanță.

Între timp, în țară, a început o campanie de denigrare la adresa sa, fiind socotit un membru activ al organizației legionare din Sibiu, colaborator apropiat al lui Horia Sima și, totodată drept unul din doctrinarii „Gărzii de Fier”. Dealtfel, ulterior, într-o discuție cu un colaborator al Securității, Emil Cioran declara: „Recunosc că am făcut parte din Mișcarea Legionară în timp ce eram în facultate. Consider acest fapt «o greșală din tinerețe» și atribui aderarea mea la Mișcare în acea epocă ca un protest față de atitudinea regelui Carol al II-lea care a procedat pe atunci la uciderea unor membri ai Mișcării și la expunerea cadavrelor lor în piețe publice”.

După rebeliunea legionară de la începutul anului 1941, Emil Cioran afirma că s-a dezis complet însă de legionari, ajungând la concluzia că dacă ar fi rămas aceștia la putere, situația țării ar fost dezastruoasă atât pe plan intern cât și extern. De aceea se considera pe nedrept atacat de Nichifor Crainic, în ziarul „Glasul Patriei”, pentru scrierile și vederile sale legionare sau pentru atitudinea sa ostilă față de regimul comunist din România: „Nu am manifestat niciodată vreo atitudine ostilă orânduirii sau guvernului din țară. Am emis într-una din scrierile mele formula «destinului tragic al României», expresie care a indus în eroare, deoarece ea se referea exclusiv la ocupațiile străine, succesive suferite de poporul român de-a lungul istoriei sale, ocupații care, însă, n-au putut atinge esența neamului românesc niciodată”.

După stabilirea definitivă în Franța, se dedică în principal scrierilor sale cu caracter filosofic, până în 1965, tipărind la celebra editură Gallimard nu mai puțin de cinci lucrări, în limba franceză, care îl vor impune, de astă dată, în rândul intelectualității franceze.

Toate aceste date și altele legate de atitudinea filosofului față de țară erau menționate, în primăvara anului 1966, într-o fișă aflată pe biroul ministrului Afacerilor Interne, Cornel Onescu. Tocmai o discutase cu șeful spionajului românesc, la acel moment, Nicolae Doicaru. Interesa, la acest nivel, care era poziția filozofului față de eventuale contacte cu ambasada României din Paris. Ministrul era informat că filosoful își explicase deja poziția, neîndrăznind să intre în legătură cu reprezentanța românească, de teama poliției franceze, el nefiind cetățean francez, ci posesor al unui pașaport de refugiat politic. Se știa, apoi, din corespondența cu rudele sale din țară, faptul că Emil Cioran își exprimase dorința de a-și vizita familia de la Sibiu, în vara aceluia an.

Ca urmare, și luând în considerare că nu era semnalat cu o activitate în emigrație împotriva țării, la cartierul general al Securității din București era „luat în studiu pe linia folosirii ca element de influență”. Atitudinea sa (nu avea „poziție dușmănoasă” față de țară), faptul că era deja un intelectual de vază cu influență asupra

mediului cultural românesc dar și a celui din Franța, erau socotite argumente forte pentru utilizarea sa ca element de influență. Numai că socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din... străinătate. Ca și în cazul dramaturgului Eugen Ionescu (dealtfel prieten intim al filosofului), vizita în România a lui Emil Cioran (când ar fi fost momentul propice al „aproprierii” sale de Securitate) s-a amânat *sine die*. Însă ca și până atunci el a rămas atent urmărit de ochiul vigilent al Securității.

Dincolo de trecutul său ori de afilierea la Mișcarea Legionară, situația prezentă a filosofului interesa în mod esențial regimul comunist din România. Brațul acestuia, Securitatea, a urmărit în permanență legăturile pe care Emil Cioran le-a avut cu rudele sau apropiații săi din țară, atitudinea sa față de regim și influența pe care o putea avea asupra exilului românesc din capitala Franței.

De-a lungul timpului, pe numele său, Securitatea a deschis trei acțiuni de urmărire informative (și implicit trei dosare).

Primul său dosar de urmărire (nume conspirativ „Ciobanu”) a fost deschis de Securitatea Sibiu la începutul anului 1954, dar în el se regăsesc documente datate anterior acestei și privesc îndeosebi corespondența purtată de „fugarul de la Paris” cu familia sa. Sunt copii ale scrisorilor trimise de filosof părinților în care anunța expedierea unor pachete cu medicamente sau dă vești despre situația sa pe tărâm francez.

Un al doilea dosar, de data aceasta mult mai consistent, se deschide în anul 1967, de către Direcția de Informații Externe, condusă deja de amintitul Nicolae Doicaru. Numele conspirativ trecut pe coperta dosarului era „Chiru”, iar în referatul de deschidere ofițerul (căpitan Moise Vasile) invoca faptul că Emil Cioran „prezintă interes pe linia obiectivului legionar din Franța și pentru influențarea pozitivă a emigrației din această țară”.

Până la acest moment (17 ian 1967) Emil Cioran fusese în obiectivul Direcției a III-a (contraspionaj) care culegea date despre legăturile emigrației cu țara. Între aceștia din urmă, directorul Operei din București, Mihai Brediceanu informa Securitatea (pe cale oficială) despre una din întâlnirile sale cu Emil Cioran la Paris. Aici găsisse pe filozof într-un „apartament modest dar confortabil”, după mai bine de 30 de ani de când îl cunoscuse ca profesor de filozofie la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov.

Din discuțiile celor doi, aspectele care interesau Securitatea, rămăneau cele politice. Iar aici, Emil Cioran nu ascundea că făcuse parte din Mișcarea Legionară în timpul facultății, dar fără a da prea multă importanță chestiunii. Referitor la atacurile din țară la adresa scrierilor sale, filozoful le considera „nedrepte”. Din discuții rezulta că dorul de țară și mai ales de locurile natale îl măcina serios pe filosof. Acesta era la curent cu toate noutățile din politica românească (distanțarea de URSS) dar știa bine și ce se întâmpla, de pildă, cu asistența sanitară sau cu procesul de rapidă industrializare din România. Despre schimbările din raporturile cu Uniunea Sovietică, de pildă, Emil Cioran avea convingerea că s-a greșit provocându-i pe sovietici: „Noi vom plăti foarte greu această politică de independență, rușii ne vor plăti cu vârf și îndesat!”. România, în viziunea lui Cioran trebuia să-și accepte destinul, „sau mai exact lipsa de destin”.

Exista și aici o „grandoare a neantului, fără de împlinire”. Politica externă dusă de Nicolae Ceaușescu i se părea irealistă, „într-o disproporție catastrofală și ridicolă între pretenții și posibilități”.

În toate discuțiile pe care le-a avut cu emisari acoperiți ai Securității, Emil Cioran s-a dovedit a fi nu doar un bun cunoscător al realităților românești dar și un fin observator al lumii intelectuale din interiorul și din afara granițelor României. I-a reperat imediat pe „intelectualii cu umbrela în gât” trimiși să-l convingă să facă o vizită în țară. În același timp a strâns legăturile cu cei care s-au dovedit a fi mai puțin dispuși la compromisuri. De pildă, își exprima uimirea că prietenul său Constantin Noica, după experiențele limită pe care le cunoscuse (domiciliu obligatoriu, proces, ani de pușcărie, imposibilitatea de a publica etc.), după ce a ieșit la lumină și a reînceput să publice, scrie tot despre categoriile lui Aristotel în loc să dea o carte răscolitoare de experiență existențială (întrebarea e cine i-ar fi publicat, în țară, o asemenea operă). Tot despre prietenul său, Emil Cioran spunea că are o ocupație zadarnică aceea de a scrie o carte ca *Rostirea filosofică românească* în care face exegeza implicațiilor metafizice din lexicul românesc, carte intraductibilă și deci fără prea mari șanse de a produce vreun efect dincolo de granițele unei țări „condamnată la tăcere”.

Despre Alexandru Paleologu și efortul său materializat în cartea *Spiritul și litera* de a interpreta literatura românească prin confruntări pe picior de egalitate cu marea literatură europeană, Emil Cioran spunea că totul e disproporționat, „tot un fel de megalomanie à la Ceaușescu”.

Atunci când a fost cazul, nu de puține ori, și-a manifestat zgomotos nemulțumirea că este insistent căutat și vizitat de mulți intelectuali și scriitori români veniți temporar din țară. Declara că nu înțelege pentru ce aceștia în loc să se ocupe de problemele pentru care soseau în capitala Franței, îndeosebi ca să-și facă relații cu intelectualitatea franceză, îl caută pe el și-i răpesc în așa măsură timpul încât nu se mai poate ocupa de munca lui. El se întreba (retoric, desigur) de unde obțin adresa lui atâția oameni care-l caută cu atâta insistență. Era de părere că aceștia trebuiau să „lupte” cu intelectualii francezi pentru promovarea culturii românești în Franța și să nu-și piardă timpul cu el, deoarece, la rândul lui și el ca român trebuie să se „bată” cu francezii.

În ce privea legăturile cu reprezentanții oficiali ai țării (diplomați sau demnitari în trecere), Emil Cioran nu voia să aibă absolut nici un contact cu aceștia, ca și cu românii din exil „rămași în afara istoriei”. Tuturor le declara că este dezinteresat de politică și că „nu va mai scrie românește niciodată”.

Ca urmare, și în contextul străngerii relațiilor politice cu Franța, la 23 februarie 1970, căpitanul Tătaru Vasile din Direcția Generală de Informații Externe, propune și i se aprobă închiderea dosarului individual „Chiru” deoarece „nu mai prezintă interes pentru munca noastră”.

În anul 1981, fratele filosofului, Aurel Cioran, primește pașaportul și acordul pentru o vizită în Franța (în 1976 eșuase o tentativă de recrutare a sa

ca informator), având și o misiune precisă din partea Securității, aceea de a-l convinge pe Emil Cioran să viziteze țara. Este momentul (15 ianuarie 1981) în care UM 0225 (unitatea care se ocupa de emigrația română și de „Europa Liberă”) deschide un nou dosar de urmărire cu numele conspirativ „Ene”. Tocmai se declanșase acțiunea „Recuperarea”, prin care regimul urmărea, cu orice preț, aducerea în țară a unor mari personalități ale exilului românesc (Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran ș.a.) în scopul unei noi legitimări.

Cei doi frați se revăd după 40 de ani, la Paris. După revenirea în țară, Securitatea e interesată să afle direct impresiile fratelui său și canalizează spre acesta o serie de informatori, verificându-i și pe aceștia cu tehnica de ascultare ce era instalată deja în casa lui Aurel Cioran de mai mulți ani. Se află astfel esența discuțiilor purtate de cei doi frați, pe mai multe teme, inclusiv cea a revenirii filosofului în țară. Emil Cioran i-a mărturisit fratelui său că își dorea mult să revadă Sibiul și Rășinari-ul (unde copilărise și avea înmormântați părinții) dar că va veni în țară dacă i se dau garanții că nu i se întâmplă nimic, fără un program încărcat și publicitate excesivă, deoarece la vârsta lui nu mai are rezistența necesară.

Pentru a finaliza aceste intenții Securitatea încearcă, prin alți emisari, influențarea pozitivă și determinarea filosofului de a veni cât mai repede în țară. Vizita se amână însă din cauze care țin evident de evoluția regimului politic intern din România, despre care Emil Cioran cunoștea destule.

Declinul regimului comunist, seria defectiunilor sau atentatelor (Haiduc, Goma și Tănase, Monica Lovinescu) la viața unor figuri importante ale exilului românesc îl fac pe Emil Cioran tot mai rezervat față de toți cei care îi trec pragul. Din această cauză rapoartele din cel de-al treilea dosar de urmărire sunt mai puțin numeroase și consistente.

Subiectele atinse însă de filosof în discuțiile cu

puținii musafiri pe care îi mai acceptă sunt cele la fel de fierbinți la București, ca și la Paris: penuria generală, construcția Casei Poporului, sistematizarea și demolarea unor lăcașe de cult, demolarea satelor, cultul exagerat al personalității lui Ceaușescu și, mai presus de toate, represiunea declanșată împotriva celei mai firave urme de rezistență față de regim. Desigur, a primit câteva invitații insistente de a vizita România, dar acum, spre deosebire de anii 60 sau 70 poziția sa este una de refuz total, în acord cu atitudinea, de pildă a prietenului său Eugen Ionescu sau a lui Mircea Eliade. De altfel, din poziția de neutru față de regim, Emil Cioran devine un critic acerb al realităților din țară, cu care este la curent.

Deși posibilitățile Securității se împuținează în fiecare an, vechea operațiune de „influențare pozitivă” a filosofului continuă, cel puțin așa se spune în rapoartele spionajului românesc din capitala Franței. În dosar se regăsesc note și rapoarte din ultimii ani ai regimului, semn clar că Emil Cioran nu fusese „abandonat” și că se afla încă pe lista Centrului de Informații Externe. Astfel, în noiembrie 1988, cei din spionajul românesc, ca întreg exilul românesc, rămân uimiți când filosoful refuză premiul Academiei Franceze „Paul Morand” în valoare de 300.000 franci (circa 50.000 dolari la timpul respectiv). Declarațiile sale sunt înregistrate atent: „Acest premiu este incompatibil cu ceea ce am scris, cu opiniile mele. Nu putem aplauda aspectele despre care eu am scris. Opera mea este cea a negării și nu poate avea un preț. Eu sunt împotriva premiilor”.

Căderea lui Nicolae Ceaușescu și revoluția din decembrie 1989 nu au lăsat timp Securității să închidă acest ultim dosar de urmărire. Lucrul se va întâmpla însă în mai 1990, când era aprobat un *raport cu propunere de închidere a acțiunii informative de influență asupra numitului „Ene”*. Clasarea dosarului se făcea de către UM X - 609, indicativ folosit la acea vreme de Serviciul de Informații Externe.

Un fruntaș legionar, Cristofor I. Dancu, care-l cunoscuse bine pe Emil Cioran, descria, în 1960, la Aiud, o scenă care era definitorie pentru filosof, în tinerețea sa:

„Scena ce urmează va ajuta la definirea lui.

De altfel este ultima dată când l-am văzut. Seara de 21 sau 22 ianuarie 1941. Rebeliunea legionară. Îl întâlnesc pe Calea Victoriei, colț cu Bulevardul, care era barat cu tramvaie baricadate de către legionari. Pe străzi urlau grupuri legionare. Prin fața noastră trece un grup de copii de prăvălie cântând.

Cioran este entuziasmat.

În colț cu str. Academiei, era prefectura județului Ilfov. Vreau, însoțit de el să urc sus. În hol ușa blocată cu niște case mari de bani, de după care iese un nas mare cât un morcov, pe o față cioplită parcă de dulgher slab. După nasul lung și roșu iese o țevă de carabină și apoi... un ministru de Externe. Era Mihai Sturza,

care iese și ne spune că va fi făcut mititei „câinele roșu” adică Antonescu. După o discuție scurtă din care nu puteam afla nimic din cele se petrec nici chiar de la un ministru în cabinetul legionar, plecăm.

Pe străzi chipuri de oameni speriați.

Cioran mă oprește:

- Unde este Horia Sima?
- Nu știu, dar de ce?
- Trebuie să-l văd neapărat!
- Dar ce ai cu el? de unde să ți-l iau acum?
- Trebuie neapărat să-l văd!
- Bine, dar de ce?

Și răspunsul lui Cioran cade tipic:

- Ca să-i spun. „Maestre, dă-mi voie să-ți cad în genunchi și să te pup în ... pentru că ai făcut prima revoluție organizată din istoria poporului românesc”.

Este o scenă care-l caracterizează pe Cioran.

Mareșalul Constantin Prezan și Marea Unire din 1918

„A fost generalul unității naționale și nimic mai mult” (Pamfil Șeicaru)

Nicolae IONESCU

În Anul Centenarului Marii Uniri se constată în cadrul societății românești o criză de modele în educație. Tinerii, în general, și o parte a populației în special, găsesc de cuviință, din diverse motive, să considere modele demne de urmat sau de apreciat vedete din lumea spectacolelor, a vip-urilor, fără nici un merit moral și social. Îngrijorător este însă faptul că toate aceste „modele” false au un impact negativ asupra lor. Un sondaj recent asupra personalităților și evenimentelor marcante ale istoriei noastre naționale ne arată că un număr mare de subiecți cu vârste diferite, dau informații neveridice despre timpul și importanța lor în istoria României.

În spiritul acestor succinte considerații, prezentăm un general-erou din Primul Război Mondial care și-a demonstrat geniul militar în campaniile pe care le-a comandat sau organizat: mareșalul Constantin Prezan, de la cărui moarte se împlinesc în vara acestui an 75 de ani. A fost numit de contemporani „omul momentelor critice”. Își doarme somnul de veci pe meleagurile vasluiene, în satul Schinetea, comuna Dumești.

Interesul istoricilor pentru Primul Război Mondial și Marea Unire de la 1918 a crescut mult în ultima vreme și o astfel de temă este interesantă în cunoașterea istoriei naționale și locale. Neutralitatea României în primii ani de război, a fost impusă de anumiți factori politici, la care se adaugă cei militari și strategici, așa încât, la adăpostul unei neimplicări armate, țara noastră trebuia să facă pregătirile necesare și să treacă la o nouă orientare a politicii sale externe.

Evident, că regele Carol I al României a jucat un rol hotărâtor în aderarea țării noastre la Tripla Alianță în anul 1883. Dar alegerea suveranului nu a fost singurul motiv în acest sens. Să nu uităm că Germania, Austro-Ungaria și Italia erau, la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului XX, principalii parteneri economici ai țării, investițiile Puterilor Centrale, fiind cele mai mari și mai dinamice din economia românească în petrol, căi ferate, finanțe, bănci, lemn, industria alimentară etc.

Perioada Primului Război Mondial a fost foarte grea pentru toți românii, inclusiv pentru vasluieni care se aflau în apropierea frontului și nevoiți să găzduiască zeci de mii de refugiați. Nu insistăm aici asupra ostilităților militare, dar menționăm faptul că oamenii politici din fruntea țării, conducătorii armatei române, generalii și ofițerii, au avut de luat decizii la limita dintre viață și moarte, cu urmări decisive pentru destinul ulterior al României.

Participarea României la Primul Război Mondial a fost foarte importantă, dar la Conferința de Pace de la Paris din anii 1919-1920, țara noastră a fost invitată să participe la tratative ca un stat cu „interese limitate”.

Desăvârșirea unității naționale, prin unirea provinciilor românești aflate sub stăpânirea străină: Basarabia, Bucovina și Transilvania, înfăptuită în cursul anului 1918, a propulsat evoluția politică, economică și socială a societății românești într-un spațiu geografic destul de disputat, între cele două foste mari imperii din zonă: Imperiul Rus și Austro-Ungaria.

Pentru cunoașterea situației țării în anii Primului Război Mondial și rolul marilor personalități din această perioadă am avut în vedere lucrările recente ale specialiștilor și memoriile oamenilor politici sau militari din timpul Marii Uniri. Amintim aici pe cercetătorii: Constantin Kirilșescu, Constantin Olteanu, Petre Otu, Lucian Boia, Alexandru Zub, Mircea N. Popa, Florin Constantiniu, Ion Cupșa, C. Chiper și alții.

Într-o lucrare recentă, *Cronica Militară a Județului Vaslui*, se relevă faptul că neamul nostru n-a dus niciodată lipsă de oameni mari¹, fiind, așadar, un popor norocos, care a avut propriile valori ale onoarei, cinstei, demnității, izvorâte din pământul străbun.

Prezența unui mare om de arme, implicat cu toată ființa în primul conflict mondial arată maturizarea României ca forță politică în zona fierbinte a Europei Balcanice², mareșalul Constantin Prezan (1861-1943) fiind unul dintre cei mai ingenioși generali români care prin acțiunile sale, scrie una din cele mai frumoase pagini de istorie militară din această mare conflagrație mondială.

Constantin Prezan s-a născut la data de 27 ianuarie 1861 în satul Sterianul de Mijloc, comuna Butimanu, plasa Snagov, districtul Ilfov, părinții săi au fost Constantin și Alexandra Prezan³, tatăl fiind încadrat în serviciul Jandarmeriei locale rurale⁴. De la el, viitorul general a primit o educație strictă, severă, milităroasă, care îl va ajuta mult în viață.

După terminarea primelor clase elementare a fost elev la Iași, în anii 1874-1878, în cadrul „Școlii Fiilor de Militari”. Fiind bun la învățătură, sergentul Contantin Prezan urmează Școala

de Infanterie și Cavalerie din București (1878-1880), devenind sublocotenent la 19 ani în specialitatea Geniu. Este repartizat la Regimentul 7 Linie, apoi la Regimentul 2 Geniu din București⁵.

Fiind un ofițer cu reale calități, C. Prezan este selectat pentru a studia în Franța, între anii 1883-1886, la Școala specială de Artilerie și Geniu din Fontainebleau (lângă Paris), obținând un concediu de trei ani din partea regelui Carol I, prin raportul nr. 7484 din 23 august 1883. Absolvă școala în august 1886 cu apreciere „prea bine”⁶. Aici, ofițerul român leagă prietenii cu viitorii oameni politici și colaboratori de nădejde: Ion I.C. Brătianu, Henri M. Berthelot și alții⁷.

A fost comandant al Cetății București (1896), al Regimentului 7 Infanterie „Racova» nr. 25-Vaslui (1901-1904), al Brigăzii 13 Infanterie-Bârlad (1904-1910), al Diviziei 10 (1910-1911), 7 Infanterie (1911-1914), al Corpului 3 Armată (1914), al Corpului 4 Armată (1915-1916), al Armatei a 4-a de Nord (15 august—9 noiembrie 1916), al Grupului de Armate General „Prezan» (noiembrie-decembrie 1916) și șef al Marelui Stat Major.

În decursul carierei, Prezan a urmat toate treptele și gradele militare de la sergent (1879) până la cea mai mare distincție de mareșal al României (1930), grad acordat de regele Carol al II-lea, imediat după restaurație. Constantin Prezan în 51 de ani de carieră a comandat și activat în diferite structuri militare din România, culminând cu cea de șef al Marelui Cartier General în două rânduri (decembrie 1916 – aprilie 1918, noiembrie 1918 – aprilie 1920).⁸ Constantin Candiano arăta calitățile deosebite ale sublocotenentului Prezan: „ofițer inteligent, caracter bun, disciplinat și serios în serviciu. Conduită, principii și ținuta prea bune, bun camarad, lucrează prea bine și cu pricepere la serviciu, studios, doritor de a adăuga cunoștințele speciale teoretice și practice”⁹. În perioada aprilie-octombrie 1918, Constantin Prezan a fost pensionat, iar în aprilie 1920 a fost trecut definitiv în rezervă, după o activitate remarcabilă și o carieră de excepție.¹⁰

În 1897, Constantin Prezan a cumpărat conacul și moșia de la Schinetea de la un avocat din Iași, Alexandru Livadii, din comuna Dumești, județul Vaslui (județul Roman din 1897). Suprafața acestei moșii era de 1.065 hectare și 3.522 metri pătrați, prețul achiziției fiind de 335.000 lei. Această proprietate va juca un rol important în viața generalului, legându-se definitiv de meleagurile

vasluiene.¹¹ În 1901, familia Prezan se stabilește la conacul de la Schineta, la 45 de km de Vaslui.

Ațiunea energetică și fermitatea în restabilirea liniștii sociale tulburată de răscoala țărănilor din 1907 l-au adus pe generalul Constantin Prezan în 1910 la comanda diviziilor 10 și 7 Infanterie, cu sediul la Roman. În fruntea acestei divizii, generalul Prezan a avut o viziune strategică rodnică în războiul din Balcani, împotriva Bulgariei. România iese victorioasă și al doilea război balcanic se încheie cu pacea de la București din 1913. Conferința de pace de la București a fost prezidată de primul-ministru, Titu Maiorescu și țara noastră primește sudul Dobrogei cu județele Durostor și Caliacra.

Ca ofițer specialist în arma geniu, a contribuit semnificativ la realizarea lucrărilor de construcții la "Cetatea Bucureștilor", la operațiile militare ale celui de-al doilea război balcanic (1913), la războiul de reîntregire națională (1916—1918) și la acțiunea militară a României de apărare a Marii Uniri (1918-1919).

În prima conflagrație mondială C. Prezan s-a dovedit a fi un general capabil, cu o viziune vastă asupra câmpului de luptă și a pregătirilor necesare unor intervenții complexe, calități probate în anii războiului mondial¹². În misiunile pe care le-a executat, în calitate de comandant de armate și de șef al Marelui Stat Major a contribuit esențial la marile victorii din vara anului 1917 de la Mărășești, Mărășești și Oituz. A fost apoi coordonatorul principal al operațiilor militare din anii 1918-1920 pentru apărarea Marii Uniri.

În timpul vieții, firea modestă a mareșalului Prezan a fost nu de puține ori ironizată, criticată și ridiculizată de adversarii săi politici sau militari, fiind considerat de unii ca un „ofițer de salon”. În acest sens, sunt cunoscute și relațiile tensionate cu marele său rival, mareșalul Al. Averescu.

Operațiile militare pentru apărarea Marii Uniri (1918-1920)

În urma Rusiei din război în urma revoluției bolșevice a determinat ca România, rămasă singură pe frontul de răsărit, să încheie pacea temporară de la București, din mai 1918, nepromulgată de regele Ferdinand. Însă, victoriile Aliaților în Vest, face ca la 27 octombrie/9 noiembrie 1918, România să declare din nou război Puterilor Centrale, decretând cea de-a doua mobilizare. Generalul Constantin Prezan a fost numit, din nou, șef al Marelui Cartier General, având ca prim obiectiv mobilizarea comandamentelor, a forțelor și mijloacelor de constituire a dispozitivului strategic.

În următorii doi ani, Constantin Prezan în calitate de comandant al Marelui Cartier General a condus trei operații importante care au vizat eliminarea forțelor inamice de pe teritoriul Vechiului Regat, apărarea frontierei de est amenințată de trupele sovietice și alungarea trupelor maghiare din Transilvania, Crișana și Maramureș. A urmată înfrângerea Ungariei sovietice, a lui Bela Kuhn, care a continuat operațiile militare împotriva României.¹³ Armata română a intrat în Budapesta și restabilește ordinea în țară cuprinsă de virusul bolșevic.

În paralel, Constantin Prezan a contribuit la desfășurarea negocierilor dintre România și Antanta cu privire la stabilirea „liniilor de demarcație” cu Ungaria în anii 1918-1919 și la retragerea trupelor aliate din Banat și Dobrogea.

La 20 martie 1920, în conformitate cu Înaltul Decret nr. 1162, Marele Cartier General Român a fost demobilizat, structurile sale fiind fie contopite cu cele ale Marelui Stat Major. În aceeași zi, generalul Constantin Prezan și-a prezentat demisia din armată, fiind pensionat a doua oară. Plecarea lui Prezan a fost mai degrabă una forțată, după cum arăta unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai săi, generalul Ion Antonescu: „Amărât și scârbit generalul și-a dat demisia, care i-a fost primită cu iuțeala cu care se primește aceea a unui rău rânduș. Ca ultimă și supremă recompensă, ministrul de război i-a trimis o minusculă și fără de valoare o statueta de bronz, însoțită de o scrisoare de recunoștință din partea Armatei, aduse pe întuneric de un locotenent sau căpitan de administrație. Maurul trebuie să plece și încă pe ușa din dos. Venise la putere rivalul său de moarte, generalul Averescu și toți tremurau de frică. Ministrul de război era generalul Ion Rășcanu și secretar general, generalul Amza. O scriu ca să se știe”¹⁴.

Pentru meritele sale indiscutabile prin Înaltul Decret no. 4367 din 19 octombrie 1922, regele Ferdinand I-a numit comandant al Regimentului 7 „Racova” botezat, ulterior, „General Prezan”, iar după 1930 „Mareșal Prezan”¹⁵. Avea reședința la Vaslui în Palatul Mavrocordat, astăzi, Palatul Copiilor, aflat într-o vizibilă degradare. Un an mai târziu, la 7 iunie 1923, Prezan era primit în rândurile membrilor de onoare ai Academiei Române, împreună cu Al. Averescu¹⁶.

În anul 1924, a fost promulgată o lege de regele Ferdinand, prin care generalul de corp de armată, adjutant în rezervă, Constantin Prezan, să poarte toată viața uniforma militară și să se bucure de drepturile și demnitățile care decurg din acest grad¹⁷.

Cea mai mare recunoaștere a meritelor sale de strateg și ofițer valoros a fost în 1930, când noul rege Carol al II-lea îi acordă demnitatea de mareșal al României, prin Decretul Lege nr. 2451, proiectul de lege fiind adoptat în Parlament în ședința din 29 iunie 1930.¹⁸

Ceremonia învestirii în demnitatea de mareșal a lui Carol al II-lea și a celor doi generali, Averescu și Prezan, a avut loc la 25 octombrie 1930, la Sighișoara. În timpul manevrelor militare de acolo, regele a elogiat activitatea militară glorioasă a celor doi generali, fiind de față și primul ministru al țării, Iuliu Maniu.¹⁹

La ceremoniile și serbările oficiale, mareșalii stăteau imediat după regenți, urmau primul-ministru și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, purtau bastonul de mareșal, aveau parte de un salut anume, plus alte drepturi potrivit Decretului-Lege din 26 noiembrie 1930²⁰.

Constantin Prezan a avut colaborări fructuoase cu personalitățile politice ale vremii: Ion I.C. Brătianu, regii Ferdinand, Carol I și Carol al II-lea, regina Maria, generalul Berthelot, Ion Antonescu, Alexandru Averescu, Nae Ionescu, Take Ionescu și alții.

Foarte bine l-acaracterizat generalul Alivra pe C. Prezan ca fiind „omul momentelor critice” deoarece în calitate sa de șef al Marelui Cartier General, a luat decizii limită, care nu aveau o altă soluție spre rezolvarea lor, cum au fost: rezistența din iarna anului 1916-1917, Campania din vara anului 1917, dezarmarea soldaților bolșevici de la Socola, trecerea liniei Mureșului și a Tisei, ocuparea Budapestei²¹. A avut un rol important din punct de vedere militar în făurirea Marii Uniri din 1918.

Spre deosebire de Averescu, C. Prezan a fost mai puțin atras de viața politică. La 7 octombrie 1929 a încetat din viață regentul Gheorghe Buzdugan, fapt care a generat o anumită stare de confuzie în rândul clasei politice, întrucât nu exista un statut al regenței care să prevadă procedurile de urmat într-o astfel de situație. Printre cei propuși pentru ocuparea acestui post a fost și Constantin Prezan. „Am propus pe generalul Prezan. Sângele său francez îi dădea instinctul de ordine pe care nu-l au decât în măsură mică ai noștri. Se dovedise nesimțitor la curentele populare care avuseră atâta influență asupra celui alt mare general al războiului, Averescu.”²² Constantin Prezan a rămas rezervat față de această propunere, nedorind să intre în mașinațiunile politice urzite de Iuliu Maniu, care aveau în cele din urmă să impună în Regență pe Constantin Sărățeanu, un „magistrat obscur, fără relief, membru la Curtea de Casație, considerat o mediocritate, care avea însă o calitate: era rudă cu Mihai Popovici. L-am auzit pe Constantin Stere profetind „azi Iuliu Maniu a dat lovitură de moarte Regenței””. La votul din Parlament, Constantin Prezan a obținut, 22 de voturi, insuficiente față de cele 445 atribuite lui Sărățeanu de către majoritatea din Parlament. După cum afirma Nicolae Iorga, „generalul nu arătase grabă a primi când mașina majoritară a Parlamentului l-a înlăturat, deși pare că se așteptase de la recunoștința națională la alt rezultat, dovedind însă nici cea mai mică părere de rău”²³. De asemenea, mareșalul a refuzat de mai multe ori și funcția de Președinte al Consiliului de Miniștri, în 1930 și 1940.

Constantin Prezan în virtutea rolului din Primul Război Mondial, a participat la mai multe Consilii de Coroană. Dintre acestea menționăm pe cel din 18 februarie 1918 de la Iași – având ca scop acceptarea ultimatumului și condițiile de pace ale Puterilor Centrale, un altul a avut loc în 31 decembrie 1925, la Sinaia unde s-a stabilit decăderea din drepturile dinastice a principelui Carol,

unde Prezan a susținut poziția regelui Ferdinand, arătând că „în asemenea situație Maiestatea Voastră ați făcut ca la război. V-ați despărțit de familie pentru țară. Acum nu puteți face altfel”;²⁴ Un alt Consiliu de Coroană la care a participat a fost cel din 9 aprilie 1937, la București unde s-a decis excluderea din Casa Regală a principelui Nicolae ca urmare a căsătoriei morganatice cu Ioana Doletti.

După instaurarea dictaturii regale la începutul anului 1938, Consiliul de Coroană - care până atunci funcționase în virtutea tradiției - a fost instituționalizat. Prin Decretul-Lege pentru înființarea Consiliului de Coroană din 30 martie 1938, acesta a devenit un organ de stat cu rolul de a-l sfătui pe Rege „cu titlu consultativ, asupra problemelor de stat de însemnătate excepțională”. Membrii săi erau desemnați de Rege „dintre actualii și foștii demnitari ai statului, ai bisericii, ai oștirii și Curții regale sau din personalități de vază ale Țării”. Constantin Prezan a fost desemnat consilier regal, în virtutea deținerii gradului de mareșal.

Activitatea didactică a lui Constantin Prezan se rezumă la perioada din tinerețe (1886-1890) în care a funcționat ca profesor-ajutor la disciplina „Fortificații” la Școala Specială de Artilerie și Geniu. De-a lungul vieții, Constantin Prezan a publicat singur sau în colaborare o serie de lucrări de artilerie și geniu apreciate de istoricii militari.

În îndelungata sa carieră a fost decorat cu diferite distincții și medalii ale statului român și ale unor țări străine ca: „Steaua României”, clasa a V-a (1896); „Mihai Viteazul”, clasa a III-a (1916), clasa a II-a (1917), clasa I-a (1920); „Hohenzollern”, clasa a II-a; „Tacova”, în grad de comandor (1896) a Serbiei; „Sf. Ana” în grad de comandor (1896) a Rusiei; „Coroana Regală”, clasa a II-a (1897) a Germaniei; „Alexandru”, în grad de comandor (1897) a Bulgariei. La 12 februarie 1937 regele Carol al II-lea i-a conferit mareșalului Constantin Prezan colanul Ordinului „Carol I”, una dintre cele mai înalte decorații ale statului român.

Moartea în 1943 a soției sale, Olga, l-a marcat profund. Peste câteva luni, mareșalul Prezan s-a stins și el din viață la 27 august. A fost înmormântat cu funeralii de stat și militară la cavoul familiei de la Schinetea. La ceremonia funerară din 30 august, în vremuri tulburi, de război, au participat Regele Mihai, mareșalul Ion Antonescu, Patriarhul Nicodim, rectorii universităților din București (Horia Hulubei), Iași (Mihai David) și numeroși țărani din satele învecinate comunei Dumești.

Pamfil Șeicaru în ziarul „Curentul” din 1943, scria că Prezan că era un „ofițer de rară eleganță morală, un aristocrat cu gestul stăpânit, în liniștea prin care întâmpina adversitățile. Mareșalul Prezan nu avea elocvență care să te fascineze, dar atitudinea sa radia în jurul lui autoritate și încredere. Știa să-și descopere colaboratori, cărora le menaja susceptibilitățile, le dădea o cât mai mare inițiativă, le garanta independența de spirit. Va rămâne amintirea militarului sobru, de o discretă autoritate, de o eleganță morală nedezmințită”. Tocmai aceste calități l-au adus la locul și momentul potrivit, de fiecare dată, generalul Prezan făcându-și datoria cum știa el mai bine. C. Prezan a fost un model de conduită militară, fiind unul dintre cei mai importanți generali din istoria noastră națională. Aflat în prejma familiei regale, cu o conduită ireproșabilă, o stăpânire de sine și o carieră impresionantă, mareșalul Prezan a știut să gestioneze cu o înțelepciune profundă marile evenimente militare la care a contribuit și pe care le-a comandat. Campania militară din vara și toamna anului 1916 de pe frontul transilvan, urmată de refacerea armatei române în Moldova, în iarna anului 1916-1917, campaniile din vara anului 1917, din toamna anului 1918, vara anului 1919 din Transilvania și făurirea României Mari la finele anului 1918, au fost evenimentele, în care generalul a fost profund implicat și vor rămâne pilde pentru urmași.

În războiul de întregire România a suportat mari „cumpene naționale”, fiind amenințată nu numai cu ocupația teritoriului, ci și cu dispariția ființei statale. Misiunea de a salva statul, armata și demnitatea românilor, a revenit unor oameni care vor rămâne în amintirea și admirația generațiilor viitoare. Printre ei, se numără și mareșalul C. Prezan, vasluieni fiind mândri că acesta este prin „adopție” o personalitate a acestor meleaguri, care a ales să se stabilească pe plaiurile moldave. Ion I. C. Brătianu îi făcea

o descriere simplă, dar elocventă: „Prezan nu-și voia prestigiul militar transformat în momeală electorală, nu-și vedea rostul în combinațiile de partid.”²⁵

După moarte, mult timp, a fost uitat de regimul comunist, nefiind amintit decât sporadic în lucrările militare sau de istorie, ca și mareșalul Ion Antonescu. Abia din 1989 personalitatea mareșalului C. Prezan a fost pusă în valoare. În Capitală, un bulevard și în mai multe orașe din țară sunt străzi, inclusiv în Vaslui, care îi poartă numele. S-au ridicat busturi la Alba Iulia, Cluj-Napoca, Iași și Mărășești. De asemenea, unități militare din Brăila și Cluj îi poartă numele. Câțiva ani, Muzeul Județean Vaslui a organizat la 27 august diferite manifestări cu ocazia trecerii la cele veșnice a mareșalului, sub genericul, „Onor la mareșal”.

Locuitorii meleagurilor vasluiene și astăzi îi poartă o frumoasă amintire prin faptul că lui i se datorează construcția căii ferate Buhăești-Băcești, finalizată în 1917, apoi a tronsonului Băcești-Roman terminat în 1921, iar Gara din Băcești îi poartă numele. La insistențele soției sale, Olga, în 1927 a contribuit la redeschiderea schitului Mălinești pe care l-a înzestrat cu o parte din moșia sa. Așadar, această personalitate este emblematică pentru războiul de reîntregire națională și un model pentru tinerii de azi, aflați în criză de ideal.

Note:

1. Constantin Chiper, *Cronica Militară a Județului Vaslui*, Iași, Editura Pim, 2012, p. 6.
2. Gheorghe Zbucnea, *România și războaiele balcanice 1912-1913. Pagini de istorie sud-est europeană*, București, Editura Albatros, 1999, p. 14.
3. Petre Otu, *Mareșalul Constantin Prezan. Vocația datoriei*, București Editura Militară, 2008, p. 15.
4. Liviu Mărghitan, Ioan Mancaș, *Academicieni ai județului Vaslui*, Arad, Editura Ramira, 2012, p. 39.
5. *Ibidem*.
6. Petre Otu, *op. cit.*, p. 17.
7. *Ibidem*, p. 18.
8. N. Apostu, D. Miller (coord), *Mareșalii României*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, p. 9.
9. Petre Otu, *op. cit.*, p. 16.
10. M. Apostu, D. Miller (coord.), *op. cit.*, p. 8.
11. Viorica Cristea, *Mareșalul Constantin Prezan și moșia Schinetea*, în „Muzeul Național”, nr. 9/1997, p. 66-69.
12. Dumitru Preda, *Constantin Prezan, primul mareșal al României*, București, în „Revista de Istorie Militară”, nr. 5-6/1997, p. 66-69.
13. *Ibidem*,
14. Ion Antonescu, *Citiți, judecați, cutremurați-vă*, Editura Tinerama, București, 1991, pp 11-17
15. *Ibidem*, p. 339
16. Radu Săcărea, *Armata I, momente de glorie și onoare (III)*, în „Curierul Armatei”, nr. 3 (306), 16 februarie 2011, p. 339.
17. Petre Otu, *op. cit.*, p. 340.
18. *Ibidem*, p. 343.
19. *Ibidem*.
20. *Ibidem*, p. 344.
21. Radu Săcărea, *op. cit.*, p. 6.
22. Nicolae Iorga, *Doi ani de restaurație*, Tiparul „Datina Românească”, Vălenii de Munte, 1932.
23. *Ibidem*,
24. Elie Miron Cristea, *Însemnări personale*, 1895-1935, p. 56
25. *Ibidem*,

Bibliografie selectivă:

- N. Apostu, D. Miller (coord.), *Mareșalii României*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999;
- C. Chper și colab., *Omagiul eroilor județului Vaslui*, Bârlad, Editura Sfera, 2016.
- G. A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916-1918)*, vol. II, București, Editura I. G. Hertz, 1937;
- Petre Otu, *Mareșalul Constantin Prezan. Vocația datoriei*, București, Editura Militară, 2008;
- Mircea N. Popa, *Primul Război Mondial 1914-1918*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.
- Viorica Zgutta, *Constantin Prezan, Mareșal al României*, Editura Dosoftei, Iași, 2005.

Monumentele vasluiene ale Marelui Război

Lucian-Valeriu LEFTER

În perioada interbelică, pe tot cuprinsul județului Vaslui (cu vechile județe Fălciu și Tutova), au fost înălțate monumente ale eroilor Primului Război Mondial, precum cel din comuna Bunești-Averești: „În amintirea eroilor din comuna Averești, căzuți în luptele glorioase din 1913, 1916-1918 și 1920, pe câmpiile Bulgariei, Ungariei și la Oituz, Mărăști, Mărășești. Părinții, văduvele, frații și copiii lor cu iubire și durere le rădică acest simbol de slavă care să grăiască viitorimei”.

La Albești, monumentul a fost „ridicat în amintirea eroilor cari au murit pentru întregirea neamului românesc, în războiul din 1916-1918. România nu are alt ocrotitor decât pe D-zeu și armele fiilor săi! Neamul care își cinstește eroii săi e vrednic să trăiască! Inaugurat azi, 24 iunie, 1918”, de către un comitet format din președinte – Th. Nedeia, „dirigintele școlii”, vicepreședinte – preotul Haralambie Sârbu, casier – I. Gârneț, secretar – Fl. Stroescu și membri: El. Manea, D-tru Iancu, Gh. Spanache și T.A. Casandra.

La Crivești, în actuala comună Tutova, monumentul a fost „ridicat și donat de către dl Aristotel, Victoria și Ecaterina Săvulescu, pentru eroii din comuna Vizurenii căzuți în războaiele pentru întregirea neamului românesc 1916-19”, în anul 1922. Și în apropiere, la Grivița, monumentul „s-a ridicat în amintirea eroilor din comuna Grivița, morți pentru întregirea neamului românesc. Comuna recunoscătoare, 9 iunie 1921”. În aceeași zonă, la Pochidia, monumentul a fost ridicat în amintirea eroilor morți în „războiul din anii 1916-1920, pentru întregirea neamului românesc, ca pildă generațiilor viitoare”.

La Perieni, pe valea Tutovei, a fost construit unul dintre cele mai mari monumente de acest fel, „în amintirea eternă a eroilor din acest sat morți în războaiele pentru independență, 1877 și 1913-1916-1919, pentru întregirea neamului românesc. Frații voștri din Perieni recunoscători, 1930, mai”, iar mai jos un citat al Mariei, Regina României: „România Mare cea visată și dorită fierbinte de strămoșii noștri s-a născut din plămădirea sângelui sfânt a celor ce au jertfit totul. Putem oare să-i uităm?”.

Pe malul Prutului, la Cârja, în comuna Murgeni, monumentul păstrează stema originală a Regatului României Mari, precum și vulturul, ambele din bronz; a fost „ridicat în amintirea eroilor din comuna Cârja care au murit în Marele Război, 1916-1919, pentru întregirea neamului și a țării românești, 1922”. Iar la Vutcani, monumentul eroilor păstrează doar mantoul din jurul stemei regatului, aceasta fiind martelată, cu inscripția „România Mare”, iar mai jos: „Înălțatu-s-au acest monument întru amintirea nemuritorilor eroi căzuți pentru patrie. Recunoștința vecinică din partea locuitorilor comunei Vutcani”.

În vechiul județ Fălciu, există și alte monumente, precum cel de la Olteștești, „ridicat prin subscripție publică, cu stăruința căminului cultural «M. Eminescu» din comuna Olteștești, jud. Fălciu, 1925”, sau cel de la Fălciu, inscripționat: „1916-1918. Eroilor morți pentru înfăptuirea României Mari”.

Și în altă parte a județului, la biserica din Dragomirești, așezată la înălțime, pe culmea care desparte văile Tutovei și

ale Racovei, două monumente închinat eroilor păstrează stema regatului. Unul a fost „lucrat de maestrul Vasile Brașoveanu din Tansa, județul Vaslui”, având inscripția: „Gentă latină, azi v-arată o veșnicie luminată de glorie și sărbători. Trăească România Mare și al nostru rege glorios”. Celălalt, dedicat tot eroilor din comuna Dragomirești, 1916-1919, era donația Mariei Hârjeu din Bârlad, însă „ridicat prin stăruința fam. Gh. Stoinea din Bârlad, fam. preot Ion Stoica și a enoriașilor”.

La Gârceni, monumentul a fost construit în 1938, purtând devizele „România” și „Oituz”, atât pentru „eroii de la 1877”, pentru cei participanți la „campania 1913”, din Bulgaria, cât și pentru cei „morți în războiul pentru întregirea neamului, din 1916-1919”.

În alte locuri, precum la Zăpodeni și Moara Grecilor, anterior monumentelor construite au fost realizate tablouri pictate ale eroilor, păstrate în biserici, ca pomelnice ale morților.

Maladia care a decimat Armata Română în Primul Război Mondial, în retragerea din Moldova, a fost tifosul exantematic, despre care Constantin Argetoianu scria, în memoriile sale, că „a fost adevăratul nostru vrăjmaș; cu el ne-am războit mai mult decât cu nemții – el ne-a răpus trei sferturi dintre cei 800.000 de oameni pe care i-am jertfit pentru realizarea unității noastre naționale”. Aproape 3000 de soldați au murit în județul Vaslui, în amintirea lor fiind înălțate monumente funerare în perioada interbelică, precum capela din curtea bisericii de la Buda – Oșești (localitate aflată atunci în comuna Rafaila), inscripționată astfel: „1917. În amintirea ofițerilor gradelor inferioare și soldaților din Reg. 78 Inf. P.S., morți de boli contagioase în campania anilor 1916-1917”, sau crucea de piatră din curtea bisericii „Sf. Treime” din Dumești, pe care stă scris: „Reg. 38 Infanterie P.A. Duiosă amintire celor cari au luminat cu sacrificiul vieții lor drumul spre întregirea neamului. Bravilor camarazi luptători eroi în prima parte a campaniei, căzuți victima boalelor nemiloase, în perioada de 1 ian. la 15 iulie 1917”; pe spatele crucii, a fost scrijelit: „Așezată pentru camarazii mei [de] Popa Ispas, Costachi Nicolae. Așezată cu multă dragoste de Luțcan Ion”. La Dumbrăveni – Gârceni, o nouă cruce de lemn a înlocuit-o pe cea veche, „în amintirea ostașilor din Reg-tul 79 P.S., morți pentru Patrie, campania 1916-1917. Ridicat la 11 iunie 1917”.

După orașul Vaslui, unde au murit 753 de militari români și 98 de prizonieri ai Puterilor Centrale, pe locul următor se află: Buda – 506 militari, Oșești – 305 militari, Buhăiești – 263 militari, Todirești – 250 militari, Negrești – 159 militari, Bârzești – 86 militari, Brodoc – 85 militari, Codăiești – 79 militari etc.; de asemenea, la Dumești au murit câteva sute de militari, însă lista nu este cunoscută.

Toate aceste mărturii ale memoriei Marelui Război reprezintă repere pentru neuitarea istoriei locale și naționale transmise posterității. În acest sens, și cele 200 de apariții ale Elanului, la Giurcani, pot fi considerate repere al continuității unei publicații unice în lumea satului românesc, un semn de normalitate pentru vremurile noastre.

Monumentul eroilor de la Cârja, detaliu;
foto: Ioan Toderășcu

Monumentele eroilor de la Vutcani și Fălciu, detalii;
foto: Constantin Simonică

Monumentele eroilor din Dragomirești;
foto: Eduard Prepelită

TABLOU

De numele și pronumele eroilor din cătunul Moara Grecilor Județul Vaslui, căzuți în războiul pentru întregirea neamului. 1916-1918.

Iosub Turcanu ..plotonier	Gh. Munteanu .. soldat
Gheorghe S. Manea ..caporal	Vasile Bălu .. "
Mihal Manea .. soldat	Ion Bordeianu .. "
Costache Crețu .. "	Ion Lester .. "
Vasile Mihăilescu .. "	Dimitrie V. Anton .. sold.
	Simone Ardeleanu .. sold
	Ion Băbăru .. sold

Tablourile eroilor din bisericile din Zăpodeni și Moara Grecilor.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)
Redactor șef: Marin Rotaru
Redactor-șef adjunct: Cristian Onel
Redactori corespondenți:
prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,
Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București
asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,
Univ. „Al. I. Cuza Iași”
Dan Ravaru, Vaslui
Corneliu Bichineț, Vaslui
Mircea Coloșenco, București
dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus
Serghei Coloșenco, Bârlad
dr. **Laurențiu Ursachi**, Bârlad
dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui
Prof. dr. **Janeta Iuga**, Timișoara
dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
Tipar: SC Irimpex SRL Bârlad

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Regele Ferdinand în inspecție la Grupul II Aeronautic Bârlad, august 1917

Bijuterii organice, tablou de Adelina Grünig

SPRE NOI

Minunea mea de portocal,
te-adun în brațele simțirii,
cum te respir și cum te beau
cu-amarele robii ale gândirii!
Cu mâinile-amândouă te tresar,
și cerurile-n pereche le rotesc
când mă înalț să te gădesc
printre atâția șoimi năvalnici
ce-mi stau la pândă să-i iubesc.
Mireasma ta îmi coase brăie de trăiri
și curg prin mine cotropiri
de prea nesațul jind turbat.
În foc și-n mare mă prefac
pe drumul acest al împlinirii,
e greu, dar aripile mi le zbat,
cu ochii de la tine
să pot privi spre mâine.

Janeta IUGA